

TUDÓSÍTVÁNY

a kegyes tanítórendiek

PESTI FŐGYMNASIUMÁRÓL

az 1870-71-ki tanévben.

PEST.
A FŐGYMNASIUM KÖLTSÉGÉN.
1871.

Tartalom.

- I. Az élőiség a természetben. — Értekezés.
- II. Az ifjuság érdemsorozata. A. Rendes tantárgyak.
B. Rendkívüli tantárgyak.
- III. A sorozatban használt rövidítések magyarázata.
- VI. Az érettségi vizsgálat eredménye az 187°/₁-iki tanév végén.
- V. Jótékonyág.
- VI. A tanári kar.
- VII. Figyelmeztetés.

Az élődiség a természetben.

Az élődiség, mely a szervezetek igen nagy részét táplálkozás végett egymásra utalja, legnagyobb mértékben az alsó fokú állatok és növények sajátja. Hosszú időn át kikertülte ez az emberiség figyelmét, míg végre a mindent ismerni kívánó ész a görösű napjának feltűnével a természet titkaiba is bepillantott, s lassankint kezdi felfedni a fátyolt, mely annak rejtekét évezredek óta takará. Ezt ismerve, tudjuk csak okát adni a számtalan bajoknak, melyek a föld gyermekeit rövid életpályájokon sokszor egész sírjukig kísérik; ennek nyomán adhatunk magunknak kellő magyarázatot a szerves világ folyton keletkező s mégis lassú mérvben szaporodó egyedei lassúbb vagy gyorsabb menetű kihalásáról; ennek ismerete tesz képessé a bajoktól legalább részben magunkat s állatainkat megóvni, s végre ez az, mely a természet annyira változatos alakjai élet-lefolytában a gondviselés kegyelméért hálára kötelez.

Az élődiség fogalma a növény- és állatországban szűkebb és tágabb körű lehet. Szűkebb, amennyiben valódi élődiséget azt mondjuk, mely más szerves test rovására tengődik, elvonván attól saját fentartására az éltető tápot, tágabb értelemben pedig élődiséget nevezhetünk minden állatot, mely ragadozásból él; azért ezen utóbbi tágabb körű élődiséget kiterjeszthetünk csaknem az egész állatvilágra. Az élődiség továbbá szembetűnő különbséget mutat, ha a fejlődés különböző korszakában vizsgáljuk, mint ez például a rovarok álcza és kifejlett korában észlelhető; mert egyeseknél az álcza-korban mutatkozó élődiség nagyobb fokú, mintha az állat tökéletes szervezetűvé vált, s ez ismét növekedhetik vagy fogyhat a visszafejlődés után. Ugy látszik, hogy a természetben az állati túlszaporodás ellen van intézve az élődiség, nehogy egyik állatfaj a másik teljes kiirtására feles számú szaporasággal lépjen fel. Gondoskodott u. i. a természet miszerént az egyes kártékony rovarfajok túlszaporodó számát, melyek p. növényekkel táplálkoznak s pusztításaikkal az emberiség fáradságos munkáját iparkodnak önfentartási célból meghiusítani, egyes állatfajok kevesbítsék, tehát az emberiségnek hasznos szolgálatot tegyenek, de melyek csak is reánk, emberekre nézve hasznosak, míg az üldözött állatfajra vészhezők, miáltal megerősítik a természet azon változhatlan törvényét, hogy a szerves világban egyiknek halála másoknak életet ad. Ilyen reánk nézve hasznos rovarok a fűrkészek (Ichneumon), a bérek (Sirphus) és a gylmek (Tachina), melyek petéiket növényrontó hernyókba rakják, s kikelt álczáik azok növekedő számát nagy mérvben alászállítják. De az élődiség ugyis szokott a természetben fellépni, mint a hiányos testi szervezet következménye, minél fogva egyes állatok másokon tengődve, azokat nem semmisítik ugyan meg, hanem velők vagy rajtok táplálkoznak, és csak a legrosszabb esetben szolgálnak némi hátránnyal fejlődésükben. Erre példát a természetben elég bőven találunk.

Némely természetbuvár az élődiség fogalmát a növény világban annyira kitágítja, hogy o'y növényeket is élődiségeknek mond, melyek másokat csak a világosság, levegő vagy egyéb természeti erők elvonása által iparkodnak elesenevészíteni; ezek azonban nem valódi élődiségek, mivel a növényektől az éltető tápot közvetlen hasznukra nem fordítják. A valódi élődiség eszerént a természet mindakét szerves országában valamely szervnek hiánya vagy hiányos képződése következtében lép fel, melyek nélkül a szervezetek magokat fentartani teljesen képtelenek. Gyakran megtörténik u. i. hogy az egyes szervek nem eléggé fejlettek, melyek miatt élődiségek kell bekövetkezni, mint ezt a hártarópiék népes családjában észlelhetni, p. a hercméheknél, melyeknek lábszárai a virág himporának felfogására nem alkalmasak, miért is a munkások szerzeményét fogyasztják; ezt láthatjuk még az élődi pöszöröknél (Psithyrus) is, melyek a valódi pöszörökhöz (Bombus) teljesen hasonlítanak. Sokszor az állat egész szervezete képtelen arra, hogy az őt környező anyagból éltető tápot, vért alakítson, miért is ezt más állatoktól kénytelen szerezni. A valódi élődiségnél már a külső is mutatja a tehetetlenséget s hiányos szervezetet, mivel rendszerint rút, visszataszító külsővel bírnak, többnyire aprók, satnyák, halványak vagy változó színezetűek. Azonban a mily idétleneknek látszanak egészben véve, oly hatalmasan vannak kifejlődve azon szerveik, melyek helyben maradásukat s tengődötésüket biztosítják. És azon körülmény, hogy az életfentartási eszközökért mitsem kell fáradozni, okozza, miszerént gyorsan s rendkívül számul szaporodnak, a szerves lényeket kinozzák, sőt nem ritkán előlik. Az élődi állatoknál többnyire a nőstények szaporodnak aránytalan számban, melyek elvesztvén érző és mozgató szerveiket, utoljára egy petével felt tömlővé alakulnak, hogy a rendkívül szaporodás tényezőivé váljanak.

Az élődiségek által okozott ártalom kétféle. Ugyanis vagy csak elgyengítik azok tápadójokat, elvonván attól az életfentartás szükséges kellékét, a tápnedvet, mely esetben életére negatív hatásuk; vagy betegséget okoznak, a mennyiben nedvszívás alkalmával erjesztő anyagot kevernek a testet képző nedvhez, miáltal az ugynevezett rühlet okozzák, s ez a rühletkák (Sarcoptes) nyákelválásztása által történik, mely a nedvszívásnál a tápadó állat vérével keveredik. Az élődi gombák számtalan faja, nem tekintve az ártalmat, melyet a tápadó növény légesatornáinak bedugaszolása által okoznak, a növények sejtanyagát megrontják s a rendszer vegyi folyamatot megzavarván, kört idéznek elő, miáltal a bellégek ártó működéséhez hasonló eredményeznek a tápnedvek elvonása — és az állati vagy növényi belanyag megfertőztetése által.

Az élődiséget meg kell különböztetnünk azon éltetési módtól, mely bizonyos szerv elsatnyulásából származik, miáltal az állat másnak éltetmére utaltatik. Innen nevezte már Linné a sirályok egy val aját *Larus parasiticus*-nak, mely a más halászó madarak által szerzett táplálékot rablómódra magának eltulajdonítja, s e sajátjágért egyéb rokon fajai is később ragadozó sirályoknak hivattak. A sirályok u. i. nem képesek hirtelen a víz alá bukni, s azért fentartásukra elegendő hal birtokába sem juthatnának, félkeresnek tehát más halászó fajokat, s azok szerzeményét sajátítják el. A nagy ganálnak (*Lestris cafaractes*), mely mindakét sarkvidéken honos, legfőbb fokban ki van e ragadozó természete fejlődve; mert táplálékát rendszerint az ikrasztól (*Diomedea*) szerzi meg, melynek ellenállás esetében hatalmas esőrével nem ritkán szétzúzza koponyáját. Míg a sirály kisebb nagyobb mértékben hasonló természetű. Így a sarki sirály (*L. glaucus*), a magas éjszaki e pompás madara, a hasonfajú zajárnak (*Parra*) fészkeből ragadja ki tojásait vagy fiait, s feldulja a gyengébb tengeri madarak fészkeit. A fekete hátú sirály (*L. marinus*), mely a szélvész által felkorhácsolt tengeren könnyű sajkaként emel-

kedik és száll a vízhegyről a hullámvölgybe alá, ha szerét teheti, elrabolja a gyengébb vízi madarak tojásait, vagy zsákmányul ejti azok védtelen magzatait.

A ragadozás és élődiség tehát nem oly messze esik egymástól, mint egyelőre gondolhatnók. Látjuk ennek igazságát különösen a nadályoknál, melyek közül némelyek a nagyobb vízi állatokat támadják meg s kiszíván azok véréit, megölik; a kisebbek ellenben rájuk tapadva csak azokon élődnek, mint p. folyami rákjaink kopoltyuin a parányi brachiopodellák. A pankányok közül is a kisebbek közönségesen élődiék, és csak rendkívüli elszaporodások következtében ülik meg tápadójokat a nyugtalanítás s mérges nyák keverése által. Sok élődinél a mozgási szervek helyett erős horogszerű készüléket találunk, mely, mint a ragadozók karmai, a zsákmány széttépésére szolgál, de egyszersmind a bizonyos helyhez tapadást is eszközöli. Ehez hasonló készüléke van némely élődi növénynek is. — Hibásan mondják élődiéknak azon állatokat, melyek másoknál védelmet vagy lakást keresnek. Ily állat a selyörke (Pinnotheres), egy kisdéd rákfaj, mely a góczány (Mytilus) és selymőz (Pinna) kagylójában él anélkül, hogy ezen állatoknak valamit ártana: külön szerzi meg táplálékát, mely a kagyló belsejébe ömlő vízzel kerül hozzá. E kisdéd állatot már a góczánykedvelő görögök is ismerték, kik azonban a góczány szolgájának tartották. Épen így él a Pantonia tyrrhena is a középtengeri selymőz kagylójában. Semper természetbúvár az Euplectellákban, ezen kovahéjjal ellátott csodálatos szivacsállatokban a Philippini szigetek környékén két rákfajt talált, t. i. az Aega spongiophilát és egy Palaemonfajt. Gräffe szerint a Vitti szigeteken a pompás 8—10' magas Melitaea ochraceán egy rák- és egy cyprisfaj tanyáz, melyek csaknem oly színezetűek, mint az őket tartó korál. Gegenbauer és Leuckart hasonló fedeztek fel a hengerények szájában egy halfajt, az u. n. Ophidium imberbét. Némely állatnak azon sajátágos természetét, melynélfogva könnyebb megélhetése végett állattársai védelme alatt azok táplálékában osztozik, asztalközösségnek (commensalismus) nevezzük. Az asztalközösség kétféle: szabad vagy kötött. Szabadnak mondjuk, midőn az állat magára hagyva is megélhet. Ily commensalista a Donzella, egy kis halfaj, mely a hengerény (Colothuria) torkában bő táplálékra talál, továbbá a Stegophilus, mely egy brazilai harcsaféle szájában él. Az említett Stegophilust régente lakállata ivadékának tartották, s azt költötték róla, hogy fiait az erszényesekhez (marsupialia) hasonlólag magával hordozza. Az indiai óceánban az Oxibeles halaeska egy csillagonez alatt tartózkodik, s a Sandvich szigeti korálokban rendszeren egy rák él, mely gyakran a korálagaktól teljesen körül van zárva. A gyöngykagylóban ritkán hiányzik egy rákocska, mely valószínűleg a gyöngyképződésre befolyással van, amennyiben a gyöngyanyagot kiválasztó szervekre ingeret gyakorol. Sajátságosak s gyakori előfordulásoknál fogva régóta ismeretesek a kérgőszők (Pagurus), melyek üres csigahéjba vonulnak, s ezen olesón szerzett lakukat gyakran más állatokkal is megosztják. Több mint 100 ily rák ismeretes, melyek közül némelyek a nereidákhoz hasonló férggekkel osztják meg lakásukat, mások pedig az actiniákkal élnek közösen. Ezen szabadon élő commensalistákon kívül nagy számú más kötött commensalista ismeretes, melyeknek szervezete a nem használás következtében az idők folyamában annyira elkoresosult, hogy úgy szólva egyéniségüket elveszítvén, tápadójok részéigyanánt tűnnek fel; így él p. a Hyzostoma az üstökőnczökben (Crinoidea). Ezeknél az átmenet az élődiségtől kézzel fogható, miért felelte nehéz a kettő között szoros választalat vonni.

Az élődiség egy sajátágos nemét találhatni a hangyáknál, a népes rovarosztály ezen csodálatos állatesoportjánál. Tudva van u. i., hogy a Polyergus rufescens és a vörös hangya (F. rufa), valamint az amerikai fajok közül a hengye (Myrmica paleata) és Ancylognathus lugubris zárt bolyokban más fajú hangyákat tartanak, s mivel magok munkára nem alkalmasak, mások álcáit és bábjaikat rabolják el, s haza czepelevén a belőlük kifejlődő hangyákkal rabszolga módra bánnak; ezeknek kell rablóik ivadékaikat nevelni s a szükséges élelemmel ellátni. Ezekon kívül a kisebb nagyobb rovarok egész tömegét, különösen a levelészeket vonszolják fészkeikbe, amelyben egyébként semmi idegen élet meg nem tűrnek. A levelészekről tudva van, hogy a hangyák édes nedvökért tartják, melyet azok testökből választanak ki; de a bunkócák (Claviger) és Lomechusák szolgálata még eddig ismeretlen. A valódi élődiékről, melyek fejletlen szervezete miatt önmagokat fen nem tarthatják, s e miatt más állaton vagy növényen élődnek, igen valószínű, hogy egykor önállóan éltek, mint tápadóik, s csak később nyerhették egyes szerveik elkoresosulása következtében tökéletlen alakjokat s tengődő életmódjukat.

Bizonyos növényfajok esupán csak gyámul használnak másokat mint p. a folyókák és más virágos növények, vagy azok feloszlott részeiből táplálkoznak, mint sok gomba, moh és kosborféle. A kacsnövények között, melyek erősebb törzsükre kapaszkodnak, vannak olyanok, melyek óriási hosszúságuknál fogva a nagyobb fákat körülövezvén, azokat elsatnyítják s nem ritkán egészen előlik, mint az Amazon vidéki Cipo matador. Néha ezen ugynevezett élődiék légi gyökereik által az erősebb növényekre tapadnak, mint a repkény s gyökerező bigronia, vagy a kéreg korhadékában tenyésznek, mint a bromeliaceák, barasztok s a tropicus éghajlat alatt óriási nagyságra növekedő számos válfajú kosborok, melyeknek pompáját és különféleségét nem győzik az utazók eléggé magasztalni. A valódi élődiék más növények nedvéből táplálkoznak, s ezek között legismeretesebb a fagyöngy, fünylóg, szádor és viesor; a fészkelalakú neottia, hiányozván légesatornái, a zöldeny-tartalmat részben vagy teljesen nélkülözi, miért is levélnemű szára moeskos hússzínű vagy sárga külszejéről könnyen felismerhető. Kivételt képez az 58 féle fán élő fagyöngy, melynél megvan a chlorophyllanyag, miért is a szénsavat szétbontani képes, s így tápláléka nagy részét a levegőből veszi. A fünylőgnél (Cuscuta) a légi gyökerek szívó társasakat képeznek, s a fába mélyednek, s megvastagodott szárunkkal azokat körülveszik; a fagyöngy (Viscum) gyökereit fiatal fák háncaiba, sőt kemébe (lignum) bocsátja, melylyel később egészen összenő. A fünylóg gyakran előli a kendert és dohányt, melyeken élődik. A finton (melampyrum) vékony gyökszálaival segélyével más növényekkel függ egybe s részben ezektől szívja a tápnedvet; sőt legujabban a Thesium, Rinanthus, Euphrasia és Monotropa is Schultz vizsgálata szerint élődinek bizonyult. A forró földön két növénycsalád tenyész, melyeknek tagjai mind élődiék, t. i. a Balanophorák és Cytineák, s ezek közül egy faj Dél-Európában is meghonosult. A Cytineákhoz tartoznak a Sumatra- és Javában bizonyos növények gyökereibe tapadó Rafflesiaák, melyek egyes óriási virágokból állanak. A Rafflesia Patma és Horsfieldi jávai, a R. Arnoldi sumatrai növény, melyeknek nem ritkán 4' átmérőjű virágai néha 10 fontra is megnőnek. Zollinger a Rafflesiaáról, ezen halott virágról, melynek a jávaiak természetfeletti erőt tulajdonítanak, a következőket írja: „Már külszeje talánszerű; a Cissus messze kuszó gyökerein sorban álló érdes, gyakran mogyoró nagyságú gumók emelkednek, melyek rendkívül gyorsan növekednek; kezdetben dió, majd alma s végre káposztafő nagyságúak. Az érdes takaró alatt fejlődik a barnás színű virágzat, melynek cvelkéi kezdetben egymásra borultak, majd óriási virággá nyílnak, melynek vastag hússzínű szirmai halotti büzt árasztanak, s csakhamar elvesznek.“ Java gázfejlesztő krátere és solfatarai környékén Zollinger szerint mint valamely varázstítésre pusztul el a növényzet a valódi és álélődi növénytenyészet miatt. A bokrokat, ha az élődiék fákra veszik magokat, zúzmók s mohok takarják vagy a kráter körül lelik el a földet, mely valami sajátágos, kimagyarázhatlan tűnemény.

A virágtalan valódi élődiékhez tartoznak általában a gombák, melyek rendkívül számosak. A gyökvész (*Rhizoc-tonia*) minden növényre halált hoz, melyeknek gyökén vagy gyöktörzsén élődik; ennek némely faja a száfrányon, más a csigacsőn, majd az alma- és mandolafa csemetéken táplálkozik. A penészgomba (*Erysiphe*), mely az ágakat és leveleket fehér vagy sárgás folt alakjában lepi el, ártalmas a lóherre, sőt romboló hatása kiterjed a ezukorültetvényekre is; a korom-szinű *Cladosporium* sokféle fán és cserjén található mint valamely megkérgesedett folt. A fonalgombák számtalan élődi fajából csak a *Cylindrosporát*, *Ramulariát*, *Botrytis*t, *Accidiumot* és *Fucisporiumot* említjük. A maggombák és pirenomy-ceták közt is található számos faj, melyek a füz és juharfa levelein élődnek. A poralunú gombákhoz (*coniomycetes*), melyek gyökértelepüket (*mycelium*) csirmagképződés végett a növények belsejébe boesátják, tartoznak az *Ustilago*, *Uredo*, *Tilletia* *Puccinia* stb., melyek apró porszemcsék alakjában jelentkeznek a kalászos növények gyümöleséa. E gombák rendkívüli szaporaságuk által ostorai a növényzetnek s igen gyakran egész vidékek gabnatermését tönkre teszik. Liebig szerint a gombanemek csak akkor okoznak halált a növényeknek, ha ezek már magoktól is betegesek, vagy kedvezőtlen időjárás uralkodik; azonban e rejtélyes dolgot bajos kimagyarázni, mert ha az időjárás káros hatású a növényzetre, az említett gombák ártalmas volta nélkül is a tenyészet elsatnyul, kivesz. A *Botrytis bassiana* gombanem újabb időben *Muscardiné* név alatt a selyemhernyó betegségének bizonyult; a *Perenospora infestans* okozza a burgonya betegségét, az *Oidium Tuckeri* pedig a szőlőt, az *Urocystis Orizae* Ganges környékén a rizsen élődik; sőt Hallier szerint a cholera szülőoka szintén a rizs-üszög-gomba, melyet Thomé Kölnben 1867-ben egy epemirigyos trülékében talált, s *Cylindrotocinia cholerae Asiaticae*-nek nevezett. Ide számítható Raynaud által legújabbban felfedezett gombafaj, mely a nyelvsumölesökön képződik s rendszerint barna molyhos folt alakjában a nyelv tövén jelentkezik, s a *Teigne linguale* kört okozza; a bakteroidák, apró göcsői pe-nészgombák, ember és állat vérért megfertőztetvén, az u. n. lépvart (*favus*) idézik elő; dr. Hallier és Zürn tanárok vizsgálatai a himlő felett azt mutatják, hogy ez a *Pleospora herbarum* és *Rhizopus nigricans*-féle penészgombák által idéztetik elő, melyek az állatra kerülvén, ha a bőrlikacsokig jutnak, gyors tenyészetnek indulnak. A penészgombák ugyanazon faja néha különböző alakban lép fel a körülmények s anyag változata szerint, melyeken képződik, s e sajátságot többalakúságnak (*pleomorphismus*) hívják. Ilyen természetű a gabnarozsda, mely tavasszal a borboilya levelén vörös folt alakjában jelent-kezik s *Accidium berberis*-nek nevezetik. Az *accidium* sporái csak a fiatal gabuán birnak csiraképességgel, s belőlök egy új gomba, az *Uredo* származik. Ugyanazon telepből, melyből az *uredo* sporák fejlődtek, ezekkel keverve még más sporák is képződnek, melyek az említett sporáktól azáltal különböznek, hogy két egymás felett fekvő sejtből állanak, s nyelöktől nehezen válnak el, mi az *Uredo* sporáinál könnyen történik. Azon sajátság, hogy ugyanazon gomba több különböző alakban lép fel már néhány fajnál ismeretes; de azon eset, hogy a pleomorfi gomba alakváltoztatása különböző növényen menjen végbe, az *accidiumon* kívül kevés gombánál észleltetett és ezt heterocérianak mondják. Midőn a penészgomba az emberi vagy állati testen, rothadó gyümölesön vagy romlott boron képződik, vele egyszersmind azokon egész élődi tenyészet virul. Ezt észlelte Bail természetbúvár azon göcsői gombafajoknál is, melyek az ötvenes évek végén keleti Poroszországban a fenü-gyaponez (*L. monacha*) temérdek bernyóit tönkre tették, midőn már azok kiirtására minden emberi törekvés megfiúsult.

Az élődiék vagy folytonosan ugyanazon állaton élődnek, tehát változatlanul aleasony szervezettel birnak, vagy csak bizonyos időben szívják tápadók testképző nedvét, mint p. néhány nőstény rovar a peteképződésnél, s bizonyos nádályfajok nemi ösztöyük fölébredése alkalmával. Már az elsőzők (*Protozoa*) közt is találtak élődiéket; így a *Cyclidium* némely faja sanyargatja a habarekokat; a *Plagiotoma lumbricii* a gilisztában; az *Opalinák* a béka és némely tengeri gyűrűny bélesatornáiban tengődnek. Polonio és Tubi szerint 1862-ben Lombardia tavai és folyóiban a rákok csaknem mind kiveszték a kopolyuikon tömegesen élődi ázalagok miatt, melyeket Nennis természetbúvár *Vaginicola Pancierii*-nek nevezett. A külső élődiék száma rendkívül nagy még az izállatokon is. A fonalócokk rendjében van egy *Mermis*-nek nevezett parányi féreg, melyet a földben gyakran találhatni, honnan a rovarokba szokott kifejlődés végett átköltözni. Van Beneden Brüssell mellett záporosó után töméntelen bőségben látta a *M. migrescens*t bizonyos kertben nyitászogni, melyek igen valószínűleg akkor hagyták oda a cserebűly pajorjait, hogy petéiket a nyirkos talajba rakhassák, miből következtethetni, hogy a *Mermis* el-érvén ivarérett korát, elhagyja lakállatát. Azonban vannak oly élődiék is, melyek helyváltoztatás nélkül petéiket lakállata-ikra rakják. A *Gordius aquaticus*, mely közönségesen vízi borjúnak hívatik, életének első korát vízben tölti, majd a potroh-gyűrű hártvás összetételénél a rovarok belsejébe nyomul, melyet ivarérett kora után ismét elhagy. Linné, Solander és Pal-las említnek egy kis gyűrűnyt, az ugynevezett *Furia infernalis*t, mely Bothniában s Svédország más szomszédos helyein ta-lálható. Az állat alig néhány vonalnyi hosszú, fonálszerű sertével s horoggal bir; szelvéz alkalmával emberekre vagy állatokra hajtattván, ezek testébe égető fájdalmat okozva nyomul, s ha ki nem metszik a testből, szuró sertéivel gyakran borzasztó kint okoz, s nem egyszer ürültség szokott szurásának szomorú következménye lenni.

A belféreg serege, mely több ezer fajt számlál, az embertől kezdve, kibn csaknem 30 válfaj élődik, az állatvilág legalsó fokáig elterjedve található. Ezek igen apró, többnyire göcsői állatok. Az orvosi érdeklődés legújabbban tanulmány-tárgnyul választá ezen elrejtve élő állatparányokat, s úgy találta, hogy temérdek válfaja sok más féreghez hasonlólag átala-kuláson megy át; sőt némelyeknél fejlődési menetökben nemzedékváltoztatás (*metagenesis*) is észleltetett. Némelyek u. i. nem elégednek meg a közönséges fejlődéssel, melyet emberekben vagy állatokban véghez vihetnének, hanem több ivadé-kon keresztül alakjokat s életmódjokat megváltoztatván, az utolsó hozza létre a rendes peterakó állatot. De ha a fejlődés bizonyos fokára jutott féreg az ember vagy valamely emlős állat testébe jutott, itt éri el ivarérett korát, mely fejlődés ren-desen a bélesőben, agyban vagy izmokban szokott megtörténni, mi által az u. n. hólyagféreg többféle alakja keletkezik. A bélesőből némely gyűrűny a hasürbe vagy májba veszi magát öntermékenyítés végett: de voltak esetek, midőn a bel-féreg az állati test belülről a hasfalnak átrágása által közvetlenül kerülték a szabadba. Némely élődiék a véredénye-ken át a vérforgás következtében vitének a test minden részeibe, honnan, ha csak lehetséges, a hajszáledényekbe nyomul-nak. Sok élődi nyugalmi állapotában hólyag, tok vagy tömlőt képző hártva által van körülveve, melyben különböző ideig bábállapotot tölt. Meg kell említenünk, hogy sok belféreg petéinek, melyek szárazföldi állatokban élnek, még a vízbe kell jutniok, honnan az ébrényállatok, melyek csillaszörökkel mozognak bizonyos idő mulva kimászának, s tengődő életüket foly-tatják. Néha a p ték, máskor az áiczak s csak ritkán kerülnék ki az anyaállatok tápadók testéből. Vízbe jutván a pete, a belőle kikelő áleza alsóbb fokú állatokba veszi magát, de huzamosan nem igcu szokott azokban élődni, rendszerint bizonyos fokú fejlettségeig, s ha ekkor a rovarral vagy csigával, melyekbe történetesen vette magát, valamely felső fokú állat gyomrába jutott, abban folytatja további fejlődését. Nagy számú pete, sokszor kifejlett állat kerül ezen uton egyes szárazföldi állat belsejébe, mely élődiék száma annál nagyobb, minél falánkabbak ezek; innen van, hogy a ragadozók többet szenvednek torkosságuk miatt az élődiéktől, mint a növényevő állatok. Némely belféreg álczája átfúrja tápadója bű-

rét, amelybe vagy maga helyezkedik, vagy abba petéit rakja. Sok gyűrűnynél a költözést időhöz kötve találjuk, amikor tápadó állataiknak, kivált ezek fejletlenebb korában, rendkívüli fájdalmat, sokszor életveszélyt okoznak.

A belféregk szaporodása felette nagymérvű, mely azon körülménynek is tulajdonítható, hogy petéik burka az életre káros hatású folyadékoknak teljesen áthatlan, miáltal az ébrény azokban sokáig fejlődés képes marad. A galandócz mérszennű petehéja nevezetesen ellenáll a különféle savak és edző nedvek romboló hatásának, s számtalan belféreg petéi a gyomor és hasnyálmirigy nedvében szét nem málnak; sőt kiállják még a rothadást is. Munk természetbuvár szerint a giliszták petéiben, melyek töményített chromsavas káliban egy hónapig állottak, az embriók tökéletesen életképes állapotban maradtak. A széles galandócz izelt tagjai mintegy millió petét foglalnak magokban s így egy tagjra körülbelül 100 esik; egy kifejlett bélgilisztában nem ritkán 20—25 millió petét találhatni, mi eléggé bizonyítja ezen élődiék rendkívüli szaporodását.

A hírhedt guineai sodorka (*Filaria*) Bastian vizsgálata szerint szűznemzés által szaporodik, s ennél az ébrényállatok apró sejtalakú testecskékből válnak ki. A sodorka Afrikában a négerekben élődik, de a heves földön egyéb helyein is el van terjedve. Leichtenstein említi, hogy az európaiak N. Sándor hadjárata alkalmával ismerkedtek meg ezen állattal először, és hogy ezen féreg az, mely a sz. írásban említett belpoklosságot okozta. Az arabok Senaarban, mint Baker mondja, tagjaikra, a hol ezen féreg által okozott var. mutatkozik, daganatkeltő tapaszt szoktak alkalmazni, ezután izzó tüvel szurdalják meg annak felületét, hogy, mint ők mondani szokták, a féregnek utat nyissanak. Az okozott seb ez által genyedésbe megy át, melyen keresztül látszik az állat feje, s így kifeszítése könnyűvé válik. Hazánkban is észleltetett e veszélyes élődi, melyet Dr. Pauer sebészi műtét által élő emberi homloküregéből vett ki s 1846-ban a természettudományi társulának ajándékozott. A sodorkák azonban nemcsak az emberben, hanem az állatokban is gyakran találhatók.

A legveszélyesebb belféreg nem a galandócz, mint azt régekte hitték, hanem a parányi trichin és Dechnius aneplastomum, mely utóbbi Abyssiniában és Egyiptomban él, hol erős szájhorgait a béleső falzatába vájja, s ezen át a testvérét szívja magába, miáltal tartós gyomorvérzés áll be, mely bajban éveken át igen sok ember vesz el. Egyiptom lakosságának mondhatni negyedrésze e betegségben szenved, mely a munkakedvet előli s a népesedésnek felette nagy hátrányára szolgál. A trichin 3—5' hosszú, töleszerűalakú állat, melynek négy horoggal fegyverzett szája van, s ez hátafelé nyílik; kettős ivarszervvel van ellátva s élő fiakat szül. Ezen apró, de néhány év óta félelmes rémsi Nyugat-Európának a kínai sertésekkel kerültek Angolországba, honnan Német- és Franciaországba terjedtek el, s itt már tömérdek pusztítást okoztak. A trichin spiralis a 30-as években ismertetett Hilton angol orvos által, melyről Leckart és Pagenstecher igen alapos magányrajzot (monografia) közöltek. E göresői állatkák a patkányokkal és egerekkel az őket felemészítő szünbe, innen a macskába vagy ebbe, néha a tengeri nyúlba és galambokba kerülnek, honnan betokozott állapotban nagyobb állatok és emberek izmaiba jutnak. Ha az ember trichines húst evett, ebből a béleső nedve szétválván a trichin tokját, kiszabadul az ivarérett állat, s elevenen szült ivadéka, melyeknek száma igen nagy, miután egy löstény ezeret is képes szaporítani, átfurják a gyomor falzatát, miáltal rendkívül fájdalmas gyomorhajokat okoznak, és ha innen az izmokba juthatnak, a hagymáz (typhus) szokott bekövetkezni. Leuckart béltrichineket észlelt a madaraknál is, de az izomtrichinek valószínűleg csak az emlősökben élődnek. Sokan azt hitték, hogy a natron piero-natrium szer a trichineket előli, ez azonban újabban hatástalannak bizonyult, miért is a gyógyászok Mosler utasítása nyomán erős káli oldatokat alkalmaznak. Legbiztosabb szer a trichinek ellen a hús jól kifőzése, miután már 50—60° R. hőnél e fehérnye állományú állatok rendszeren szétesnek.

A galandócz (*Taenia*) kifejlett korában mint láncszemhez hasonló izületekből álló állategyed tűnik elő, majd mint állatgyarmat jelenik meg; előrészenek kisarjadzása által az u. n. dajka (scolex) származik, mely a későbbi állat fejét képezi. A galandócz petéiből kikelt ébrényállatok először is bizonyos ideig az ázalagokéhoz hasonló csillaszőrökkel uszkálnak. Hogy mikor képződik a dajka, bizonytalan, de az tudva van, hogy a sarjadzás ebből történik, miáltal az állati test izei, az u. n. proglottidák, vagyis az ivarérett állatok keletkeznek, s ez akkor áll be, midőn az állatnak valamely gerinces bélesatornájába jutnia sikerült. Miután itt a peték a gyomornedv behatása folytán szétesnek, a szabadabbá lett göresői embriók, melyek 4—6 horgoeskával bírnak a béleső edényeibe fúrják magokat. A véredényekbe jutván, a vérbullámok segítségével a májba, tüdőbe vagy izmokba vitetnek, a hol horgoeskáikat elvesztik s hólyagfereggé válnak, melynek belsejében a galandócz feje képződik. A hólyagférget ezelőtt külön állatnak tartották. Mellőzve a különféle fonalóczoikat, melyek a már említett testrészekon kívül még az agyban és szemben is találhatók, megemlítjük, hogy az emberben eddig 7-féle fonalócz találatott, és pedig 2 fajú Botryocephalus és 5 *Taenia*.

A természet mintha keveselte volna az emberek és állatok kinzására alkotott élőliet, ezeknek számát még a mételylyel (*Distoma*) is szaporította, melynek fejlődése csaknem oly módon történik, mint a galandóczé, miután ez is a metagenesisek nevezett változáson megy át. A métely a galandócztól hosszúkás lapos teste és 2 szívótárcsája által különbözik. Az apró petét vízbe rakja az anyaállat, melyből a kikelt ivadék, ha nem hasonlít mindjárt szülőjéhez, miután ezen eset is néha megtörténik, többnyire valamely csiga belsejébe vándorol, hol esirtömlővé lesz, mely, ha szájjal és bélesővel nem bír, sporocystának, ha pedig az említett szervei megvannak, rediának hivatik. E esirtömlők vagyis dajkák a farkkal bíró cercáriákat szülnek vagy mint ősdajkák egy új ivadékok hoznak létre, melynek belsejében, mint dajkában, a cercáriák fejlődnek. A cercáriák halba, rákba vagy békába vándorolnak, s ott betokozzák magokat, mely tokból csak akkor fejlődhetik ki a tökéletes állat (métely), ha lakálatá valamely gerinces gyomrába jutott. A métely rendszerint a kérődzők és az ember májában élődik. A Diplozoon vagyis kettőske, melynél az egymásra keresztben nőtt állatok mindegyike a száj alatt 2 szívó tárcsát visel, az édes vízi balak szilványain tartózkodik. Ily módon táplálkozik még a Diporpanak nevezett szem nélküli szívó élődi is.

A gyűrűnyők osztályába a már említett fonalóczon kívül tartoznak még a nadályok is, melyek általában kis testű, sok izü állatok. Ezeknek melső szívó tárcsájok a felső ajaktól kezdődik, miért is első tekintetre fel sem tűnik. Szájokat 3 lapított rákony fegyverzi, melyek mindegyike 80—90 fogacsakát tartalmaz. Petéiket különös gubóba rejtve rakják le a nedves földre. Fiatal korukban rovarok és csigák vérével élnek, később pedig a gerinceseket kinozzák. A nadályoknak több alfaját különböztetjük meg, melyek közül kiváló figyelmet érdemel a gyógytanban elég népszerűségnek örvendő orvosi nadály, valamint a lónadály (*Haemopsis*), mely utóbbi erős szurása által a lovak- és tulkoknak alkalmatlan; ide számítjuk még az állónadályt (*Aulostomum*), melynek 3 apró rákonydurványa van. Ez földi gilisztákat eszik, de vért soha sem szí. A *Hirudo vorax* Éjszaki Afrika tórrás- és kútviizeiben él, honnan ivás közben az emberekbe és állatokba kerül, melyeknek légesővéhez tapadván, vértet szívja. Ennél nagyobb csapás Ceylonban s India egyéb vidékén tartózkodó vérnadály (*H. Ceylonica*), mely fűvön, kövek alatt s árnyas erdőkben töméntelen löcségekben található; hosszúsága mintegy 20 s vastag-

sága 5 millimeter, s íz szemmel bír. Felveszi ez magát néha a hegyekre, honnan a száraz évszakokban ismét a síkvidékre lemászik. E nadályról azt mondják, hogy a fákra kúszván, leereszkedik áldozatjára, s annak orrhártyáját támadja meg. A benszülöttek testének egyéb részein is azonban gyakran láthatni e vérszopó élődi harapásának mély nyomait. Hasonló válfajokat találunk a Sunda és Philippini szigetekén (H. talagala), továbbá a Himalayan, s itt néha 10,000 magasságban, valamint Dél-Australiában és Chiliben. E veszélyes nadályfajokhoz hasonló Európában nem fordul elő, de a középtenger környékén egy nem kevésbé ártalmas nadály lelhető, a *Trachetia viridis*, mely éjjel szokott a vízből a nedves partokra kimászni, hogy táplálékát, mely főképp férgekől áll, megszerezhesse.

A héjanczok (crustacea) osztályában igen sok állatot találunk, melyek másokon laknak vagy élődnek. Így a kacs-lábúak (Cirripedia) egész serege tartózkodik a bálnán, míg mások valódi élődiék, melyek közül csak a *Suctoría Rhizocéphalát* említjük. Ennek teste íz és végtag nélküli; gyökérhez hasonló szálagáival a rákok belsejébe erősíti magát s így táplálkozik. Egy más kacs-lábú, a *Cryptophialus*, a csiga-héjában élőszködik, a *Protocepas bicincta* pedig az *Alepas cornutus*-ból táplálkozik, a mely maga is a kacs-lábúak közé tartozik. Az *Alcippe lampas*, egy héj nélküli kacs-lábú, Hancock vizsgálata szerint kihalt csigák héjába vonja magát. Ezen Suctorianál visszafejlődés is észleltetett. Az élődiék rendkívül gazdag számát növelik a koreszlábúak (Copepoda) egyénei is, melyek tengerek és édes vizekben egyaránt előfordulnak, többnyire nyúlank, héj nélküli izelt testűek; szoró szájszerkezetök s 4—5 pár kétágú evező lábok által jellemezhetők. Sok élődi koreszlábú visszafejlődő átalakulásnak (m. regressiv) van alávetve. Miután teljes korra jutottak, a halakon és rákon, főt Thonell szerint a földközi tengerben élő szitlykén (Ascidia) táplálkoznak, mely alkalommal tisztítleőket, evező láboikat, s a kandicsfélék (*Cyclops*) egyik szemőket is elvesztik. Az élődi koreszlábúak rendszerint külön ivarúak s testi nagyságok szerfelett változó; így p. míg a *Chondracanthus triplae* nőstényei nem élődi korokban Nordmann észlelete szerint ugy viszonylanak a hímek nagyságához, mint 3000:1; addig élődi korában a nőstény 20,000 szer múlja felül a hímét. A Cyclopi-cák hasontermészetűek a Corycaeidák családjával, mely utóbbiak időszakos élődiék, s a szitlykék szilványain táplálkoznak. Az ergasilidák állandó élődiék, s leginkább a pontyfélék felbőrén lakmároznak; a *Chondracanthidák* és *Lernaeidák* hasonlólag a tengeri halak bőrén és szilványain élődnek. Az ergasilidák közül csak a nőstények élődiék, a hímek ellenben a vizekben szabadon uszkálnak. A toroklábúak közül a csetbaboec (cyanus) az éjszakai tengerek óriásán, a bálnán élődik. Egész élődi csoportot alkot a siphonostomák (élődiék) rendje, melynek egyénei csak fiatal korokban uszkálnak szabadon; ilyen a már említett farkász (ergasilus), szömörke (argulus) és sötme (caligus), melyek csak halakon táplálkoznak, kivált a pontyon és dorbancson.

Nevezetes élődiéket találunk a pánkányok (arachnida) közt is; ilyen p. a *Peptostomum*, egy sajátságos visszafejlődő féregpók, mely fejlődésében bonyolult változáson menvén át, sok hányatás után az eb légesőjébe nyomul, hol 2—3 hó alatt ivarérett korra jut. Ennek egyik válfaja, a *P. constrictum*, az egyiptomi négernek májában él. Az élődiék seregében nem csekély helyet foglalnak el a számos válfajú atkák (acarina), melyek között nevezetesek a csipderek (Gamasina), kollancsok (Ixodes) és rithészek (Sarcoptes); az első rovarokon, különösen a turonyon és dögöszen élődnek, az utóbbiak pedig az embert nyugtalanítják, kivált a göresői nagyságú, szem nélküli rithész, mely az ember felbőr alatt hajszálmeneteket fúr, s azokban élődve, a rithéskélyeket okozza. A rithészek már régen ismeretesek volt az arab orvosok előtt, de Európában Raspail csak 1830-ban fedezte fel. Válfajait képezi a *S. vulpis, caprae, squamiferus* (sertésen és eben), *minor* (macskán és nyúlön), *ropicaprae, Dromedarii, mutans* (tyúkon), *Dermatophagus bovis* a lovon és talpon élődik, *Dermatocoptes communis* a lovon és juhön, *Homophis elephantis* az elefánton található. Az említett élődiék nemcsak egyes állatokat kínoznak azok test felületén okozott fájdalmas varok és fekélyes daganatok által, de igen sokszor a sanyargatott állatok megfertőzött vére miatt az ivadékok is egészen elsatnyulnak. Találhatni e fajokból élődiéket a kalitkákban és galambházakban, melyek nemcsak folytonosan kínozzák a szegény szárnyasokat, de néha azok belsejében töméntelen bőségben elszaporodnak s elkinzotta lakálataik életét is kioltják. Hogy mily nagy számban lepnek meg egyes állatfajokat e veszélyes élődiék, említhetjük, hogy Kolonati természetbúvár csak a denevéreken 78 fajt élőt észlelt, melyek közül a legnagyobb számot a rithészek válfajai képezik. De nemcsak Europa van megáldva e kinzó állatokkal, bővelkedik azokban más világrész is, kivált Amerika melegebb tája, hol egy göresői rithészfaj, melynek Tschudi Antanas nevet adott, a hőrbe fúrva magát, heves fájdalmat okoz, s gyakran több ezerre szaporodván, a bőr felületén nagy fekete folt jelzi az élődi állatgyarmat kitrjedését. A kollancsok időszakos élődiék s többnyire növényeken táplálkoznak, melyekről az emberekre és állatokra, különösen a vadászebekre ragadnak, melyek a kollancsok vérszívása következtében igen sokat szenvednek. Gyakran egyes növényen 1000 is látható, melyek az emberekre vagy állatokra másznak, s ezeknek testébe szilpjáik segítségével befúrják magokat annyira, hogy tárcsaaalakú testük egészen gömbölyű, olykor mogoró nagyságú lesz. Befúrásuk után a testből erőszakkal sem húzható ki, rends erint leszakadt fejök benmarad, mely aztán fájdalmas fekélyt, daganatot s erős seblázat okoz.

Az élődi rovarok között a legismertebbek egyike a pediculaceák rendje, melynek egyénei szárnyatlan állatok, rövid kinyújtható húsos esőrrel s szívó sertékkal, vagy durványos-n kifejlődött szájrészekkel. Csak melegvérű állatokon élődnek. Az emberen 3—4 faj található, melyek közül a *P. tabescentium* túlszaporodása a tífuskört idézi elő. Ezen uodorító betegségben már sokan elveszték. Ennek lön áldozata Sylla, Herodes, II. Pülöp spanyol király és hazánk egyik hatalmas olygarchája, a trenchóni Csák Máté. Az említettekkel testalkatra nézve megegyeznek a börrágók (mallophaga), melyek az emlősök szőrével, a madarak tollaival táplálkoznak, s legtöbben közülök csak bizonyos állatokon élődnek. A félröpiék mintegy 12 ezer faja közt nagy hírnévre tett szert a szárnyatlan ágyi poloska (*A. lectularia*), mely keletindiai származása dacára az emberi lakokban égbajlatunk alatt is hamar meghonosodott. A poloskák némely faja az ember vérével táplálkozik, más a fecskéken élődik, míg egyesek a denevéreket nyugtalanítják. Amerikában *Vicunha* név alatt jó élő válfaja, mely embervérrel táplálkozván, szerfölött fájdalmas szúrást okoz. Ennek egyik faja a *Conorhinus gigas* még Ázsia- és Afrikában is elterjedt. Dobrizhofer azt észlelte Cordubában a vicunháról, hogy nappal a bázfödelek alatt vagy hasadékokban nyugszik, éjjel pedig csoportosan repdes, az alvókat könnyörtelenül megtámadja, s azoknak szívása által egészhez hasonló fájdalmat okoz; miért is az emberek gyakran kényszerülnek az éji nyugalmat lakaiktól távol a szabadban tölteni.

A testalkatot tekintve sajátságos élődi rovarrendet alkotnak a bolhák (Pulices), melyek szájszerkezetüket s fejlődési módjokat tekintve leginkább megegyeznek a kétröpiéekkel; izelt alsó ajkukra nézve hasonlóak a félröpiékhez, testük, különösen torjuk izlítése pedig az egyenes röpiékre emlékeztet. A bolhák különféle emlősön találhatóak, de több fajuk a tyúkokon is élődik. Az amerikai válfajból a *Chique* s *Nigua* az n. n. húsbolha (*Sarcoptysilla*) családot alkotja. Közülök kiváló figyelmet érdemel a fűrő bolha (*S. penetrans*), melynek nősténye az emberek és házi állatok bőre alá fúrja magát, hol petéit lerakja; ha ezeket annak idejében ki nem vájják, mit az indián nők caetus tövissel igen ügyesen tudnak eszközölni, a

kikelő álcák veszélyes sebeket okoznak. A kétröptűekhez még több más élődi tartozik; ilyen a bábnevező csimbe (*Hippobosca*), mely mint szárnyas rovar a lovon élődik, továbbá a *Lipoptema*, mely szárnyas korában a fajdon (*Tetrao*) található, majd szárnyainak elvesztése után a szarvasokon táplálkozik. Ide sorozhatjuk még az édecset (*Melophagus*), mely a juhokon élődik, alig 2^{mm} hosszú s közönségesen juhtetűnek hivatik, melyhez a hereméhek torján élődi méhtetű (*Braula coeca*) sokban hasonlít.

A légyfélék közül a bögölyök már a hajdankorban, nevezetesen a görögök és rómaiak előtt élőliségokról ismeretesek voltak. E fajból említésre méltó a bagócs (*Gastus*), melynek álcái a lovak gyomrában élnek; az aranyszakálú b. (*Oe. auribarbus*) a szarvason, az iram b. (*Oe. trompe*) az iramgimen található; az irhász (*Hypoderma*) számos fajával a tulkon és gimen táplálkozik; végre az amerikai *Cuterebra* a nyúlra s több más hasznos állatra, sőt magára az emberen is élődik. A bögölyfélék petéiket általában az állatok bőrre szokták rakni, s álcáik a bőr alá fúrván magokat, fekélyes sebeket okoznak. A tulajdonképi bögölyök arról nevezetesek, hogy elevenen születnek, s anyjuktól reptelés közben az özek vagy gimék orrlukaiba bocsáttatnak, melyekben a takbártyán függve élődnek. A nőstény bagócs petéit a lovak szőrére rakja, honnan azokat a ló lenyalván, lenyeli; a *Batrachomyia* álcái némely ausztráliai békafaj bőre alatt élnek. Említésre méltók még a gyelmék (*Tachina*), melyek álcákorukban némely téhelyről fin táplálkoznak. A *Glossina morsitans*, mely valamivel kisebb házi legyeinknél, igen veszélyes az emberre, sőt Europa és Ázsiában a házi állatokra nézve érzékeny szúrása miatt halált hozó. Afrika azon vidéké, hol ezen apró légy nem elszaporodott, szarvasmarhát tartani lehetetlen, miután némelyek állításuk szerint 12 szúrás után a legerősebb tulok is összerogy. Szenaarban a kis légy, mely ott Jaharának hivatik, veszélyes a tevékre, de a bivalyt- és zebrát nem bántja. Alig képzelhetni nagyobb csapást az emberiségre, mint melyet a kétröptűek családjához tartozó mosquitok s más rokfajú rovarok (kolumbácsi légy) okoznak, melyeket sokan csak nevökről ismernek. A mosquitok egyik válfaja a motuca, melyről Bates utazó írja: „Szúrása nem nagy fájdalmat okoz ugyan, de a testen oly mély sebet váj, hogy abból a vér patak módjára ömlik.“

A hártaröptűek közt is elég számos élődivel találkozunk, de ezek között egy sincs, mely gerinces állaton táplálkozik. Soknak álcája némely ártalmas rovar pusztítása miatt még hasznosnak is mondható; ilyen a fűrkész, mely a hernyók túlszaporodásának szahja meg batarát. Az *Ichneumon rupeator* nevezetesen a molyokat, az *Agriotypus armatus* némely napali lepéket, s a *Pimpla ovivora* és *arachnitor* a szövőcezők petéit pusztítja. Gyakran megtörténik azonban, hogy a fűrkészek, melyek álcákorukban más hernyókon táplálkoznak, mint élődiakat más élődiék felemésztek, s így a természet osztó igazsága rajtok is végrehajtatik. A hártaröptűek közül nemcsak a tójócsövesek élődnek, feltaláljuk e természetet az álméhekkel is; így a csonkányok (*mutillaria*), melyek ivadékaik felnevelésével nem sokat törődnek, petéiket a fűrkészekhez hasonlólag más rovarokra vagy azok fészkeibe rakják. Különösen az európai csonkány álcája a pószörök fészkeiben élődik s a bubár (*Scolia*) a tülköncz álcáján táplálkozik. A mutillariákhoz hasonló élődiék az arangyfélék (*Chrysidae*), melyeknek petéit más hártaröptűek fészkeiben található; ily természetűek a fényérek (*Stilbum*) és parnópok, melyeknek álcái a méhfélék fészkeiben táplálkoznak. A gubonczok csaknem mind növényekben szenvedik természetszerű átváltozásukat, egyedül az *eucoila* rend egyénei azok, melyek más rovarokon élődnek; ily sajátással bír a valódi méhek között az ékméh (*nomada*) is.

A téhelyröptűek közt kevés élődit találunk; csakis két családban fordul elő a valódi élődiség, t. i. a ripiphodák és cantharidák családjában. A cantharidák, melyekhez a tütüke is tartozik, petéiket vagy a méhek köptübe vagy csak egyszerűen a homokba rakják; ezekből kikelő álcáik a növényekre, s innen az éder (nectar) virágba buvó méhek testére veszik magokat, s így a méhek köptübe kerülnek. A tütüke-álcák erős rákonyokkal, hosszú lábakkal s ugró tövissel bírnak. Midőn a méh az a yakirálynő által ejtett petéhez, valamely sejtbe mézet bocsát a kikelendő álcza táplálékául, a hivatlan vendég szinte beveszi magát ugyanazon sejtbe; itt először a petét emészti fel, melyre hőret levetvén, alakot cserél, lábatlan nyitvó válik, s további fejlődéséhez a bezárt sejt méztartalmát használja. Erre bekövetkezik élte egy új staduma, a második álczaker, melyben apró sima lábai dacára alig képes mozogni; majd ismét bebábozza magát, s mozdulatlan álbabot (*pseudocorysalis*) képez. Ebből jö elő a harmadik álcza, mely ismét mozog s önállóan keresi élelmét. Végre újból bebábozza magát, s csak ekkor lép ki a teljesen kifejlett állat. Az ily sajátosság fejlődési menetét, melyet Fabre new yorki tanár ismertett először, túlságos átalakulásnak (*hypermetamorphosis*) nevezik.

Igen ritkán történik, hogy valamely magasabb szervezettű állat alantibb fokú élődivé váljon, s ha ez előfordul, az ily állat maga is tökéletlenebb szervezettűvé válik. Keferstein észlelete szerint így él a *Capitella rubicunda* gyűrűsnek keltakaróján éjszaki Franciaország partjainál egy mohóczfajhoz tartozó élődi; valamint a Karolini szigetek környékén Kittlitz és Mertens találtak a blennioidákhoz testképződésre hasonló 2 halfajt, melyek, mint élődiék, a tülkönczök (*echinodermata*) belső részén táplálkoznak. Ezen különös halaknak testök kocsonya állományú, inkább férgekhez, mint halakhoz hasonló, melyeknek porcos belvázat átlátszó testükön megláthatni. A szemnek és uszonyoknak csak durványával bírnak, s kicsiny korukban igen hasonlók azon állatokhoz, melyek tülkönczökké vagy hengerényekké alakulván, valószínűleg új nemet képeznek.

Ha az elmondottak után visszatekintünk a szervezetekre, látjuk, hogy a létérti küzdelem a legszélesebb alpra van fektetve a szerves világban. Minden, ami csak élettel bír, táplálékot követel magának, mely benne áthasonul, s így az életműködés által megfogyott életerő újra pótoltatik. Az önálló szervezetek a saját erejükből szerzett tápanyagot közvetlenül alakítják át testök tömegévé; az élődiék ellenben szervezetök hiányossága miatt már fölig átalakítva kapják meg életfeltételeiket. És ha látjuk az életküzdelemet, mely a szerves világban állandó törvényként szerepel, miután abban élet élettel küzd, s egyik a másikat legyőzvé, önmagát tartja fen, hogy ismét elleneivel haláltusára keljen, melyben mindig az erősebb szervezetű a biztos győzelem, önkényt támad elménkben azon kérdés, honnan és miért a természet eszigorú törvénye? Az elsőt a hittudomány fejtegeti s az utóbbinak magyarázata a természetbölcsélem körébe tartozik.

A növényzet kihal s ujnak ad helyet, mely az előbbinek feloszlása után azon dúsan tenyészik; az állat szerves állományát vesz magához, s belőle ismét más szervezetek táplálkoznak; innen a halál folyton tartó életként tűnik elő, melynek megszakadása csak látszólagos. A ragadozó állatok rendőrei és sirásói az alsóbb szervezeteknek, melyek meggátolják azok nagyobb mérvű elszaporodását, eltisztítván, a mi időnkint feles mennyiségben meggyűl, mielőtt azok önterbőkre vagy más teremvények ártalmára válhatnának. A fejlettebb fokú szervezetek önfentartási célból gyorsan előlik állattársaikat; de az élők ek parányitermetű roppant serege lassan hár, de folytonosan s biztosan öl. Az előbbiktől képes magát ember és állat egyaránt védeni, habár csak bizonyos időre is; de az utóbbiak alig láthatóságuk miatt sokszor teljesen kikerülhetnek. Hogy mily mérvben és hogyan alkalmaztassák a mentőszert az élődiség, e lassú, de biztos halál ellen, ez az alkalmazott természettudomány feladata.

Pap János.

II.

AZ IFJUSÁG ÉRDEMSOROZATA

A.

Rendes tantárgyak.

VIII. OSZTÁLY.

A tanuló neve	nyelv és irod.					Történelem	Mennyiségtan	Természettan	Bölcsészettan	Szorgalom	Magaviselet	Általános osztályzat	A tanuló neve	nyelv és irod.					Történelem	Mennyiségtan	Természettan	Bölcsészettan	Szorgalom	Magaviselet	Általános osztályzat
	Hittan	Nagyar	Latin	Görög	Német									Hittan	Nagyar	Latin	Görög	Német							
Aurada Emil	4	3	4	3	4	3	4	4	4	4	4	I. r.	Kosztka Antal ö. d. .	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	3	kit.
Bischitz Gyula héb. .	2	2	3	2	2	2	4	2	2	3	2	I. r.	Lonovics Gyula . . .	2	3	4	4	4	2	4	4	3	4	3	I. r.
Bossányi István . . .	4	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	I. r.	Markus Elek ö. d. . .	1	1	2	2	2	1	1	1	1	2	2	jeles
Gr. Castelnau Alfonz.	1	2	3	2	2	1	1	1	2	2	3	jeles	Mayer Béla	1	3	4	3	4	3	4	4	2	3	3	I. r.
5 Feuer Arthur héb. . .	1	2	2	2	3	3	3	3	2	3	3	I. r.	25 Morvay Lajos	1	2	3	3	3	2	2	2	2	3	2	I. r.
Feuermann József. héb.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	Novotny Imre	3	2	3	3	3	2	2	3	1	3	2	I. r.
Fischer Mór héb. . . .	1	2	2	2	2	2	2	1	2	3	3	jeles	Osváld Miklos	4	2	3	2	4	2	4	3	3	3	3	I. r.
Formágyi György . . .	2	2	2	2	1	1	1	1	2	3	3	jeles	Özvegyi Ferencz . . .	1	2	2	2	3	2	2	2	1	2	2	jeles
Galampos Antal	1	1	2	2	2	1	3	2	1	2	1	jeles	Pollák Ármin héb. . .	2	3	3	3	2	3	4	3	3	3	3	I. r.
10 Geiger Gyula	2	3	4	4	4	3	3	3	2	3	4	I. r.	30 Pollák Rudolf héb. . .	1	2	3	3	2	1	2	4	1	3	2	I. r.
Grünfeld Jakab héb. .	-	3	3	3	4	3	4	4	1	3	4	—	Popovics Sán. g. k. v.	2	2	2	3	4	1	4	4	3	3	1	I. r.
Gschwindt György . . .	1	2	2	2	2	1	1	1	2	2	1	jeles	Radimeczky Béla . . .	1	2	4	4	4	3	4	3	3	3	3	I. r.
Gyulányi Rezső	3	3	3	3	3	2	4	3	1	3	3	I. r.	Reichenfeld Márk héb.	2	2	3	2	3	2	2	3	1	3	2	I. r.
Hamar Árpád	1	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	I. r.	Rósemberszky Ödön . .	1	2	3	3	4	3	3	2	1	3	2	I. r.
15 Hlatky József	1	3	3	3	2	2	4	3	2	3	3	I. r.	35 Sauer Ignác	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	I. r.
Horváth Jenő	4	2	3	3	4	3	4	3	2	3	3	I. r.	Szelke Béla ö. d. . . .	3	3	4	3	3	2	4	4	3	3	3	I. r.
Huber Károly	3	2	3	3	2	2	3	3	2	3	3	I. r.	Szlavicssek Antal ö. d.	1	2	3	3	3	3	3	3	2	3	3	I. r.
Kende Zsigmond	2	3	4	2	4	3	3	3	4	3	3	I. r.	Török János	3	3	4	4	5	3	3	3	3	5	3	II. r.
Kégli László	2	1	2	2	4	1	3	3	1	3	3	I. r.	Wohlráb Flóris	1	2	2	2	2	1	1	1	1	2	2	jeles
20 Kolbe István	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	40 Woida Lőrincz	2	4	4	4	3	2	4	4	2	4	4	I. r.

Betegek: Grigolt János, Kazy János.

Magántanulásra tért: Halász Kálmán h. v.

Kimaradtak: Hyross József, Löbl Izidor héb, Simay Aladár ág. v.

Összesen: 46.

VII. OSZTÁLY.

A tanuló neve	nyelv és irod.										A tanuló neve	nyelv és irod.													
	Hittan	Magyar	Latin	Görög	Német	Történelem	Mennyiségtan	Természettan	Bölcsészettan	Szorgalom		Magaviselet	Általános osztályzat	Hittan	Magyar	Latin	Görög	Német	Történelem	Mennyiségtan	Természettan	Bölcsészettan	Szorgalom	Magaviselet	Általános osztályzat
Andrássy Gyula g. k. v.	4	4	3	4	4	3	4	2	2	4	4	I. r.	Klein Adolf héb.	2	2	2	2	3	3	2	3	2	5	4	I. r.
Balázsovics Domonk.	4	4	3	3	4	3	3	2	4	4	2	I. r.	Knoll Ferencz	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2	kit.
Bányász József	1	3	2	4	3	3	3	1	2	3	2	I. r.	Kocsis Sándor	4	3	2	3	4	4	4	3	3	4	3	I. r.
Bartus Lajos	3	2	2	3	3	3	4	3	1	3	2	I. r.	Kövér Emmánuel	2	4	4	4	4	3	4	3	4	4	2	I. r.
5 Beniczky Adám	3	4	2	4	4	3	4	2	2	4	2	I. r.	35 Kulisscky Ernő	3	4	3	3	5	3	5	3	4	5	3	I. r.
Gr. Bissingen Ernő . . .	1	2	2	3	2	2	4	3	1	3	2	I. r.	Majthényi István	1	3	1	3	4	3	3	2	2	3	1	I. r.
Gr. Bissingen Nándor . .	1	2	2	2	2	1	3	1	1	2	2	jel.	Meszlenyi Aladár	2	4	3	3	4	4	4	4	1	4	2	I. r.
Bogányi Gyula	2	3	4	4	—	4	—	3	4	—	5	—	Meszlenyi Sándor	2	2	2	2	4	2	3	2	2	3	2	I. r.
Bogdánovics J. g. k. v.	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	1	kit.	Messina József	1	3	4	4	4	4	4	3	2	4	2	I. r.
10 Décesy Lajos h. v. . . .	1	1	1	*	1	1	1	1	1	1	1	kit.	40 Nágel János	1	4	4	4	4	3	4	3	4	4	1	I. r.
Doleschalt János	4	3	1	2	3	3	4	1	2	3	5	I. r.	Németh Béla	1	1	1	2	2	1	3	1	1	2	3	jel.
Fajth Péter	1	2	2	2	2	2	4	4	3	3	3	I. r.	Paiss Mibály	1	2	3	2	4	2	4	3	1	3	2	I. r.
Farkas Lajos	1	1	1	2	2	1	4	2	1	3	2	I. r.	Paskesz Armin héb.	1	3	3	3	3	4	5	4	4	5	5	I. r.
Gáger Károly	4	3	3	3	3	4	3	2	3	3	4	I. r.	Peregriny János	4	3	3	3	3	4	1	2	2	3	4	I. r.
15 Gerenday György h. v.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	45 Prochnov Ede	2	2	2	2	2	3	4	1	3	3	3	I. r.
Goldmann Dávid héb.	3	4	3	3	4	4	4	4	4	4	3	I. r.	Rakita Dezső	4	4	2	4	4	4	4	2	3	4	4	I. r.
Göndöcs Lajos	3	2	3	3	4	3	4	2	1	3	5	I. r.	Ráth Imre	1	3	3	3	4	2	2	2	2	3	2	I. r.
Hegedűs Gyula h. v. . . .	1	2	1	2	1	2	1	1	1	2	1	jel.	Ráth Károly	2	3	4	3	4	2	4	2	4	4	4	I. r.
Hegedűs Kálmán h. v. . .	1	2	1	2	2	2	1	1	1	2	1	jel.	Rősemberszky Árpád . . .	3	4	3	3	3	3	4	2	1	3	3	I. r.
20 Herdegen Lajos	3	—	—	—	3	—	5	3	3	—	3	—	50 Schtich Ferencz	4	2	1	3	3	2	2	3	2	3	3	I. r.
Hollósy István	1	2	2	3	3	2	3	2	2	3	1	I. r.	Schmid Károly ö. d. . . .	1	2	1	2	2	2	1	1	1	2	3	jel.
Homonnay Nándor	1	2	3	3	3	2	3	2	1	3	2	I. r.	Szeniczey Ákos ág. v . . .	2	3	3	4	2	2	2	2	1	3	2	I. r.
Horváth Gyula	3	3	1	3	4	2	4	4	2	3	3	I. r.	Szily Lajos	3	3	3	3	4	3	3	4	4	3	2	I. r.
Hunkár Dezső	1	3	2	3	4	2	4	1	1	3	1	I. r.	Tanyay Géza	1	3	2	3	2	2	3	2	1	3	4	I. r.
15 Jaczkó Mibály	3	3	3	3	3	3	4	2	1	3	2	I. r.	55 Távoli Gyula	2	4	1	3	3	3	5	1	2	5	5	I. r.
Kanitz Ferencz héb. . . .	3	4	3	4	4	3	4	3	3	4	3	I. r.	Tóth Kálmán ö. d.	1	1	1	3	2	2	4	1	1	3	4	I. r.
Kállay Lipót	2	2	1	3	3	2	3	1	2	3	3	I. r.	Tóth Vilmos	3	3	3	3	3	2	4	2	2	3	3	I. r.
Kereszty Géza	1	1	1	2	2	3	3	1	2	3	3	I. r.	Trajber Vincze	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	kit.
Kégl Imre	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	kit.	Tüköry Alajos	3	3	3	3	3	2	2	1	2	3	2	I. r.
30 Khon Antal héb.	2	3	4	3	5	4	5	4	2	5	2	I. r.	60 Weisz Joachim héb. . . .	2	3	1	2	3	3	2	3	1	3	4	I. r.

Magántanulásra lért: Toldy Ferencz.

Kimaradtak: Baloghly Imre, Czeizler Zsigmond héb., Ehrlich Mór héb., Fischer Adolf héb., Goldschmid Ferencz héb., Goldsmid Lajos héb., Helfenstein Miklós, Khon Samu héb., Kovács Ferencz, Morvay László, Paczka László, Schulhoff György héb., Schill Imre, Szathmáry Lajos.

Összesen: 75.

VI. OSZTÁLY.

A tanuló neve	A tanuló neve									Általános osztályzat	A tanuló neve	A tanuló neve									Általános osztályzat					
	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Term. földr.	Történelem	Term. rajz.	Mennyiségtan	Szorgalom			Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Te. m. földr.	Történelem	Term. rajz.	Mennyiségtan		Szorgalom	Magaviselet			
Bajza Dezső	4	2	4	4	2	3	3	4	4	4	I. r.	35	Mészáros Sándor h. v.	1	1	3	1	2	1	1	1	2	1	jeles		
Bajza Kálmán	4	3	4	4	2	2	3	4	4	3	I. r.		Mittler Albert héb.	3	2	4	3	3	2	2	3	3	2	2	I. r.	
Balla János	1	2	4	4	1	1	2	4	3	2	I. r.		Muzsik Lajos	2	2	4	4	1	3	2	5	5	4			II. r.
Barthodeiszky Emil	2	1	4	4	1	1	1	3	3	4	I. r.		Müller László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.
5. Bíró Lajos	1	1	3	3	3	2	2	3	3	4	I. r.		Müller Nándor	1	1	3	1	3	1	1	4	3	2			I. r.
Bódogh János	2	2	3	3	2	2	2	4	3	4	I. r.	40	Návay Emil	1	2	4	4	1	1	1	2	2	2	2	2	I. r.
Brachfeld Sándor héb.	2	2	3	2	1	1	1	4	3	4	I. r.		Néger József	1	1	2	2	1	1	1	2	3	1	1	2	jeles
Bucsek István	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	kit.		Németh Géza ö. d.	1	1	3	2	1	1	2	2	2	1	1	1	jeles
Dániel Lajos	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	kit.		Nicszenberger Antal	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.
10. Dobóczy Ignác	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2	kit.		Noa József héb.	3	2	4	3	1	1	2	4	3	2			I. r.
Döry Jenő	4	4	4	4	4	4	4	4	4	5	I. r.	45	Pápay Manó héb.	2	2	4	2	3	3	2	3	3	2			I. r.
Egerer Imre héb.	3	3	4	3	3	3	3	5	5	2	II. r.		Gr. Pejacsevich Tiv.	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	kit.
Friedrich Antal	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.		Pilaszanovics Dezső	1	1	3	3	1	1	1	4	3	2			I. r.
Fülöp Ákos	1	2	4	4	1	1	1	5	5	5	II. r.		Pollák Húgó héb.	—	3	4	3	1	3	3	4	—	3	2	—	—
15. Gaál Lajos	2	2	3	2	2	2	1	4	3	2	I. r.		Popovics Dusan g. k. v.	1	1	4	2	2	1	2	1	3	1	3	1	I. r.
Gruber Lajos héb.	1	2	4	3	1	1	1	2	3	3	I. r.	50	Renner Adolf héb.	2	2	4	4	4	1	4	3	3	2			I. r.
Günsz Mihály héb.	1	2	4	3	4	3	3	4	3	2	I. r.		Rimanóczy Ferencz	1	1	2	2	1	1	1	1	1	2			kit.
Haluszinszky Ede	3	2	4	4	3	2	3	4	3	3	I. r.		B. Rudnyánszky Béla	1	1	4	4	1	1	1	2	2	1	1	1	I. r.
Hlinka Gyula	2	1	2	2	1	1	1	2	2	2	jeles		B. Rudnyánszky József	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.
20. Hlavatsk József	3	4	4	4	4	4	4	4	4	3	I. r.		B. Salamon Mihály	3	2	4	3	3	3	2	3	3	3			I. r.
Horvát Árpád	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	55	Staffenberger Gyula	4	2	4	3	4	3	1	1	3	4			I. r.
Imrik Péter	1	1	2	2	1	1	1	2	2	1	jeles		Stein Gyula	1	2	3	2	2	1	1	3	3	2			I. r.
Kappenstein Ferencz	4	3	4	3	2	3	3	2	3	4	I. r.		Szepessy Ágoston	3	3	4	3	1	1	3	3	3	4			I. r.
Kasselik Ferencz	3	1	3	3	2	1	2	3	3	2	I. r.		Tichler Károly	2	2	3	2	2	2	3	3	3	1			I. r.
25. Kellner Mór héb.	3	3	4	3	3	2	3	4	3	2	I. r.		Timár Péter ö. d.	1	1	4	3	2	1	2	3	3	1			I. r.
Kerekes Lajos	3	1	4	4	3	1	2	3	3	2	I. r.	60	Tóth Béla	1	1	3	3	1	1	2	3	3	1			I. r.
Keresztes Zsiga	4	3	4	3	3	2	2	4	3	4	I. r.		Traversz István	2	2	4	3	1	2	2	4	3	3			I. r.
Knesch Géza	3	3	3	3	2	2	2	4	3	4	I. r.		B. Vecsei Béla	4	3	3	3	2	3	1	3	3	3			I. r.
Kocsis János	3	1	4	4	3	2	1	4	3	3	I. r.		Vlasits Mihály	2	2	4	3	1	2	2	3	3	1			I. r.
30. Komáromy Ignác	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	kit.		Wachtelschneider Fer.	3	2	4	3	2	2	2	4	3	3			I. r.
Krammer Ferencz	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	65	Weinhard Ágoston	1	3	4	3	1	1	2	4	3	2			I. r.
Krausz Ignác héb.	1	2	4	3	1	1	1	4	3	2	I. r.		Wild József heu.	3	2	3	3	1	1	2	2	3	3			I. r.
Mally Béla	1	2	3	3	3	1	1	4	3	3	I. r.		Zipernovszky Fülöp	1	1	2	1	1	1	1	3	2	2			jeles
Maximovits Ist. g. k. v.	1	1	3	2	2	1	1	4	3	3	I. r.															

Magántanulásra tértek: Kendelényi Kálmán, Rosenfeld Samu héb., Thurn János.

Kimaradtak: Aufferber Lipót héb., Balogh Lajos, Brichta József héb., Goldstein Adolf héb., Opra György g. k. v., Pauliny Károly, Polgár Mihály h. v., Rosenberg Nándor héb., Zavoján Gábor g. k. v.

Összesen: 79.

V. OSZTÁLY.

A tanuló neve											A tanuló neve												
	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Menny.- és t. f.	Történelem	Természetrájl	Mennyiségtan	Szorgalom	Magaviselet		Általános osztályzat	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Menny.- és t. f.	Történelem	Természetrájl	Mennyiségtan	Szorgalom	Magaviselet	Általános osztályzat
Árva István	1	2	2	1	1	2	1	3	2	2	jeles	Makrai László	3	4	4	3	3	3	2	4	3	3	I. r.
Beiwinkler Vilmos	1	3	3	2	2	2	1	2	3	2	I. r.	35 Márkus Imre	1	3	3	3	1	2	1	2	3	3	I. r.
Beniczky Géza	3	4	3	3	3	2	2	3	3	3	I. r.	Melly József	1	4	3	2	2	3	2	3	3	3	I. r.
Binder Jenő	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	Michura Benedek	4	4	3	3	4	4	3	5	5	4	II. r.
5 Bisciczky Károly	1	3	2	2	2	1	2	2	2	jeles	Miess Gusztáv ág. v.	2	2	4	3	1	2	3	3	3	2	I. r.	
Bolyarich Emil g. k. v.	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	kit.	Nagy Aladár	4	3	3	4	2	3	3	4	3	5	I. r.
Császár Ede	1	3	1	1	1	1	2	2	3	jeles	40 Nyevezkey Ant. h. v.	1	2	1	3	2	1	1	2	2	2	jeles	
Danilovits István ism.	2	4	4	3	3	3	1	4	3	3	I. r.	Órdódy Béla ö. d.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.
Diescher Ferencz	1	3	2	3	4	4	1	4	3	3	I. r.	Órley László	3	3	3	4	1	3	2	4	3	3	I. r.
10 Emmerling Károly	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	Pantl József	4	5	4	2	4	4	3	4	5	4	II. r.
Fabián Károly	4	4	4	4	2	4	3	4	4	3	I. r.	Perczel Ferencz	1	3	1	1	2	2	1	2	2	2	jeles
Farkas Róbert	1	1	1	1	1	2	3	2	2	jeles	45 Peregriny Ferencz ism.	1	3	2	3	4	3	2	2	3	3	I. r.	
Fittler Jenő ö. d.	4	4	4	3	3	3	4	4	4	I. r.	Péczezy Ferencz	1	2	3	2	1	2	2	3	3	2	I. r.	
Geist Gyula	2	3	3	3	2	1	3	3	2	I. r.	Probáld Károly	3	4	3	1	3	3	4	4	4	4	I. r.	
15 Herczl Mór héb.	2	1	1	1	1	1	2	1	2	1	kit.	Pscherer Károly	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	kit.
Herold Károly	3	3	2	2	3	3	2	3	3	I. r.	Ragályi Lajos	1	3	2	2	1	2	1	3	3	3	I. r.	
Hertzeg Károly ö. d.	1	3	2	2	1	1	1	2	2	jeles	50 Ringler János ö. d.	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	kit.	
Horovitz Ig. héb. ism.	1	3	4	2	3	3	3	3	5	I. r.	Ritter László ö. d.	3	4	3	3	2	4	4	4	4	4	I. r.	
Ihász Aladár	1	2	4	3	1	1	3	3	2	I. r.	Rózsa György	4	3	3	2	2	3	2	4	3	3	I. r.	
20 Illés Ignác	2	2	2	3	3	2	1	3	3	2	I. r.	Rudnay Béla	2	3	3	3	1	3	2	4	3	2	I. r.
B. Jeszenszky Ignác	3	4	3	4	3	4	3	3	2	I. r.	Rudnay Sándor	2	3	3	3	1	2	3	4	3	2	I. r.	
Justh György	1	1	1	1	1	1	1	3	2	jeles	55 Scheiber Zsig. héb.	2	2	1	2	1	2	1	2	2	2	jeles	
Kapy Miklós	3	4	3	2	1	2	2	4	3	3	I. r.	Silbermann Mik. héb.	2	4	3	3	2	3	2	2	3	3	I. r.
Karlovsky End. ág. v.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	kit.	Staurutzky Lajos	4	4	4	4	1	4	3	4	4	3	I. r.	
25 Kernberg Dávid héb.	1	2	1	2	1	1	2	2	2	jeles	Steinecker Gábor	1	2	1	2	2	2	1	3	2	2	jeles	
Kirner Károly	1	2	1	1	1	1	2	1	2	kit.	Szlimák Lajos	1	2	2	2	1	2	2	3	2	2	jeles	
Kolbay Sándor	2	2	1	2	2	1	1	2	2	jeles	60 Takácsy Géza	3	3	1	4	2	2	2	3	3	3	I. r.	
Komáromy Károly	1	1	1	1	1	1	1	1	2	kit.	Tallian Ödön	3	2	1	2	2	1	1	3	3	2	I. r.	
Kovács Zoltán	1	1	1	2	1	1	1	1	2	kit.	Téry Ödön	4	4	4	3	4	1	4	4	4	3	I. r.	
30 Kölber Ferencz	2	4	4	3	3	2	3	4	3	2	I. r.	Tóth Lajos h. v.	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	kit.
König Vilmos héb.	1	3	3	1	2	2	1	3	2	2	I. r.	Vojnits István	1	2	1	2	2	2	1	3	2	2	jeles
Kulisseky Dezső	1	2	3	3	2	2	1	3	3	2	I. r.	65 Walla Ferencz	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.
Major Endre	3	2	3	3	1	2	1	3	3	2	I. r.	Wilheim Kálmán héb.	3	4	2	2	3	4	3	4	3	5	I. r.

Magántanulásra tértek: Bicskey Antal, Bruck Ádám héb., Staffenberger István, Szentmiklóssy István.

Vizsgálatlan maradt: Niczky Aladár, ö. d.

Kimaradtak: Dömötör Géza, Kovács Ede, Závodszy János.

Összesen : 74.

IV. OSZTÁLY.

A tanuló neve										A tanuló neve													
	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Mennyiségtan	Természettan	Rajz	Szorgalom		Magaviselet	Általános osztályzat	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Mennyiségtan	Természettan	Rajz	Szorgalom	Magaviselet	Általános osztályzat
Balassa Pongrácz . . .	2	2	3	2	2	3	2	1	3	4	I. r.	Lukács József	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	kit.
Bazsó Tivadar	1	1	2	1	2	2	2	2	2	3	jeles	Molnár István	1	2	3	2	2	3	2	1	3	2	I. r.
Berger Dezső	2	1	2	1	1	1	1	1	1	2	kit.	Monszpart János	2	4	4	4	1	3	2	3	4	3	I. r.
Böschatt János	2	2	4	2	2	4	3	1	3	3	I. r.	Monszpart Lajos	2	1	2	2	1	2	1	1	2	1	jeles
5 Braun Vilmos	2	2	4	2	2	3	3	1	3	2	I. r.	35 Motesiczky László	2	3	4	3	2	4	2	3	3	3	I. r.
Csizmadia Gyula	1	1	2	1	1	2	1	1	1	2	kit.	Nagy Illés	2	3	4	3	1	4	3	1	3	2	I. r.
Deiszler Mibály	2	1	4	2	2	4	3	2	3	2	I. r.	Nagy László ö. d.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.
Dékics Sándor	2	1	3	2	1	2	3	2	3	3	I. r.	Novák István	3	4	5	3	3	5	3	5	5	5	II. r.
Druzbáczky István	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	Nyitrai József	1	1	1	3	1	4	2	1	3	3	I. r.
10 Ehrenstein Mór héb.	2	2	2	1	1	2	1	3	2	2	jeles	40 Osztrovszky József	2	2	4	3	1	3	2	1	3	3	I. r.
Emmerling Vilmos	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	kit.	Pilisy Kálmán	3	1	2	3	1	3	2	1	3	3	I. r.
Erkel István	1	2	2	2	2	4	3	4	3	3	I. r.	Poplavszky Lajos	1	1	2	1	1	2	1	1	1	2	kit.
Faváry Béla	2	2	3	1	1	1	1	1	2	2	jeles	Prochnov József	2	1	2	2	2	2	1	1	2	2	jeles
Gábor Gyula	2	1	2	2	2	3	2	1	2	3	jeles	Riffi Béla	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.
15 Gallovics János	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	45 Ritter Lajos	4	5	5	4	4	5	4	2	5	3	II. r.
Gindele Jenő	2	2	4	1	1	4	1	1	3	4	I. r.	Rohacsek Károly ö. d.	2	1	2	1	1	1	1	1	1	2	kit.
Goldberger Imre héb.	1	1	2	1	2	2	1	2	2	2	jeles	Rónay József	1	1	2	1	1	2	1	1	2	3	jeles
György Imre	1	1	1	2	1	3	1	1	2	3	jeles	Schauer Ferencz	1	1	2	1	2	3	2	1	2	2	jeles
Hauza Ágoston	1	1	3	1	1	3	1	1	2	1	I. r.	Steinhardt Antal	2	1	3	2	1	1	1	1	2	2	jeles
20 Heija András	1	2	3	2	1	4	1	1	3	1	I. r.	50 Szalay László	1	2	3	1	1	4	2	4	3	1	I. r.
Jendrassik Ernő	2	1	2	2	2	1	1	3	2	2	jeles	Szarka Mibály	1	1	2	3	1	2	1	2	2	2	jeles
Kazy József	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	kit.	B. Szentkeresztzy Pál	1	2	3	2	1	1	1	2	2	1	jeles
Kerékgyártó Loránt	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	Szigligeti Mór	2	1	3	2	1	4	2	1	3	2	I. r.
Khoór József	2	3	3	2	2	3	2	1	3	3	I. r.	Tóth Károly	2	1	2	2	2	4	1	2	3	3	I. r.
25 Kovács László	2	2	4	2	3	4	4	3	3	4	I. r.	55 Tüköry Jenő	2	2	3	1	3	3	3	1	3	3	I. r.
Környei Ede	2	2	3	2	1	3	2	2	2	2	I. r.	Világby Gyula	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	kit.
Kutséra János	2	2	3	2	2	2	2	1	2	2	jeles	Wälder Alajos	1	2	3	1	3	3	2	1	3	2	I. r.
Ladányi Kálmán	1	1	3	2	1	3	1	1	3	3	I. r.	Wittek Károly	3	3	4	1	2	4	3	1	3	3	I. r.
Lovász Antal	1	1	2	1	1	1	1	1	1	2	kit.	Wutz Gábor	3	1	3	2	2	3	3	2	3	1	I. r.
30 Lukács Ferencz	4	3	4	3	4	3	4	1	4	5	I. r.												

Magántanulásra tértek: Fischer József héb., Riegler Gyula.

Kimaradt: Kaszab Ernő.

Összesen 62.

III. OSZTÁLY.

A tanuló neve	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Történelem	Meenyiségtan	Természettan	Rajz	Szorgalom	Magaviselet	Általános osztályzat	A tanuló neve	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Történelem	Meenyiségtan	Természettan	Rajz	Szorgalom	Magaviselet	Általános osztályzat
	Arányi Taksony . . .	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	kit.		30	Morlin Emil	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Augusz Zsigmond . . .	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.		Mosch Károly	2	4	4	3	3	3	4	3	2	3	2	I. r.
Barczen Lajos	3	4	4	3	3	3	4	3	2	3	2	I. r.	Musszong Dezső	4	4	5	3	4	4	5	5	1	5	4	II. r.
Blichler Zsigm. héb. . .	2	4	2	2	3	2	3	3	2	3	3	I. r.	Navratil Gyula	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	kit.
5 Éder Róbert	3	4	4	3	3	3	3	1	3	3	2	I. r.	Nedvig Gyula	3	4	5	4	4	4	3	3	2	4	3	II. r.
Farkas Miklós	3	4	4	3	3	4	2	3	3	4	I. r.	35 Neuschlosz Tiv. héb.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	kit.	
Feyer Gyula héb.	1	2	4	2	4	4	3	2	4	4	3	I. r.	Nobilis Antal	1	4	3	2	1	1	2	1	1	3	2	I. r.
Göhl Ödön	2	4	2	3	1	2	4	2	3	3	4	I. r.	Oszlányi Arád. ö. d.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	kit.
Goldberger Sim. héb. . .	1	1	2	1	3	2	3	1	2	2	4	I. r.	Pásztélyi Jenő	1	1	1	2	1	1	1	1	3	1	2	kit.
10 Goldschmidt Józs. ö. d.	2	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	kit.	Perger Ignác	2	4	4	3	4	3	4	3	1	4	2	I. r.
Grinvalszky Ferencz . . .	2	3	4	3	3	2	3	1	3	3	4	I. r.	40 Peskó Lajos	2	4	4	4	4	2	4	1	1	4	3	I. r.
Gyámba József	2	4	3	3	2	2	3	1	3	2	1	I. r.	Petheő Attila	1	1	3	4	1	1	1	1	1	3	3	I. r.
Hauschild Béla	4	3	2	1	2	2	1	1	2	1	1	I. r.	Plochberger János	2	4	5	3	3	2	4	2	1	4	4	II. r.
Heinrich Adolf	3	5	4	3	4	4	4	3	-	4	4	II. r.	Rácz Géza	2	4	4	4	4	3	4	4	2	4	4	I. r.
15 Horváth Manó	1	3	3	2	2	2	3	2	3	3	2	I. r.	Rosenberg Guszt. héb.	3	4	4	2	4	3	3	3	1	4	4	I. r.
Januska Simon	2	5	4	2	4	4	4	4	2	4	3	II. r.	45 Schlesinger Gyul. héb.	1	1	2	1	1	1	2	1	1	2	3	kit.
Kammermayer Ján.	1	3	1	2	1	2	1	1	1	2	1	jel.	Schwarzer Géza.	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1	2	kit.
Kerékgyártó Béla	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	kit.	Spindler Lajos	2	4	4	3	3	3	3	3	1	4	3	I. r.
Kovács Albert ö. d.	1	3	1	2	1	1	1	1	1	1	3	jel.	Sputler Gyula	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	2	kit.
20 Kovách Gábor	2	2	2	2	1	1	3	1	2	2	2	jel.	50 Szkalla Antal	2	4	3	3	2	2	3	1	4	3	3	I. r.
Kozmóvszky Ödön	3	5	4	4	4	4	5	4	5	5	4	II. r.	Sztaankovics Géza	1	4	4	4	1	1	5	3	1	3	1	II. r.
Kabinyi Kálmán	4	4	5	4	3	3	5	5	3	5	4	II. r.	Tóth Béla	1	2	1	2	1	1	2	1	3	1	2	jel.
Kitrthy István	1	3	2	3	1	1	3	1	1	2	2	I. r.	Tóth Imre h. v.	2	4	5	4	3	2	4	4	2	4	3	II. r.
Lampel Hugó	2	3	3	2	1	2	2	1	2	2	1	I. r.	Tóthfalusy Béla	2	2	3	4	2	1	3	2	1	3	4	I. r.
25 Lents János	3	4	5	3	3	3	4	3	1	4	3	II. r.	Vasischek János	2	3	3	2	3	2	3	1	2	3	2	I. r.
Mack Jenő	1	2	3	2	1	2	2	1	1	2	1	jel.	55 Vojnits Imre	1	2	3	2	2	2	3	1	2	3	3	I. r.
Margaritovich A. g. k. v.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Wutz Albert	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	kit.
Mayer Ignác	3	3	5	3	4	4	3	2	1	4	4	II. r.	Ziska Gábor	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	2	kit.
Mihálich György	2	1	3	2	1	1	2	1	2	2	3	jel.	Zsarnay János	2	4	4	4	3	3	4	3	2	4	4	I. r.

Magántanulásra tértek: Schroecker Miksa héb., Tassler Illés héb.

Kimaradt: Czekkel Nándor.

Összesen: 61.

II. OSZTÁLY.

A tanuló neve												A tanuló neve											
	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettan	Mennyiségtan	Raiz	Szépíráás	Szorgalom	Magaviselet	Általános osztályzat		Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettan	Mennyiségtan	Raiz	Szépíráás	Szorgalom	Magaviselet	Általános osztályzat
Bartók Géza	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	Major Gyula	2	3	3	4	4	4	3	3	3	4	I. r.
Bene Gyula	2	3	3	2	2	3	1	2	3	3	I. r.	25 Neuschlosz Lász. héb.	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	kit.
Berger Géza	2	4	3	1	2	4	2	3	3	4	I. r.	Paczona Géza	3	3	3	4	2	4	4	3	3	4	I. r.
Bolváry Dénes	1	1	3	1	1	2	1	1	2	2	jel.	Pagács János	1	3	4	1	2	3	1	1	3	1	I. r.
5 Bosznay Ödön	3	4	5	4	3	5	1	2	5	3	II. r.	Pech Vilmos	1	3	3	1	1	4	3	2	3	2	I. r.
Brestyánszky Ödön	1	2	3	1	1	2	1	2	2	3	jel.	Perger Ferencz	1	2	2	2	2	3	1	2	2	2	jel.
Deutsch Ernő héb.	—	4	4	1	3	4	3	3	3	4	—	30 Pisztóry Béla	2	3	2	3	1	3	3	2	3	3	I. r.
Faur Kornél g. k. v.	1	4	4	4	2	4	4	4	4	4	I. r.	Posch Jenő	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.
Galambos József	3	4	5	4	4	4	3	4	5	2	II. r.	Preysz Kornél	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1	kit.
10 Gergelyi Sándor	3	3	3	2	2	4	1	3	3	5	I. r.	Püspöky György	2	2	1	1	1	2	3	4	2	3	jel.
Gruber Izidor héb.	2	4	3	2	3	3	3	3	3	5	I. r.	Rudnay Alajos	1	3	2	3	1	4	3	3	3	3	I. r.
Grünfeld Géza héb.	4	4	4	4	4	4	2	2	3	5	I. r.	35 Schwarz József	1	2	2	1	1	3	1	2	2	2	jel.
Haday Ferencz	3	3	4	2	3	4	2	3	3	3	I. r.	Spécz László	4	4	4	2	1	4	3	3	3	3	I. r.
Hamza Géza	2	3	3	1	2	3	2	2	3	2	I. r.	Spindler Géza	3	3	4	2	3	4	3	3	3	4	I. r.
15 Hertelendy Ferencz	1	2	2	1	2	2	1	2	2	2	jel.	Szabó Géza	1	1	1	1	1	1	3	2	1	2	kit.
Hofrichter József	2	4	4	3	3	3	1	1	3	3	I. r.	Szalay Gyula	4	4	4	4	4	4	2	3	3	3	I. r.
Horváth Ödön	1	2	3	1	1	2	2	2	2	2	jel.	40 Tóth Antal	3	4	4	2	2	3	3	3	3	3	I. r.
Houchard Fer. h. v.	1	1	2	1	2	3	1	2	2	2	jel.	Tóthfalusy Géza	2	4	3	1	2	4	1	2	3	4	I. r.
Kállay Aladár	2	3	2	1	2	3	—	—	3	4	I. r.	Wallenfeld Gyula	3	3	4	3	3	4	2	4	3	3	I. r.
20 Kossuth Péter	2	2	1	1	2	1	1	2	3	jel.	Weuinger László	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	kit.	
Kölber Károly	4	4	4	2	3	4	4	3	3	4	I. r.	Weinhardt Lajos	2	4	4	1	3	4	3	3	3	3	I. r.
Kriszt Ferencz	1	3	3	2	4	5	4	3	5	4	II. r.	45 Weichselgärtner Laj.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.
Mack József	2	3	3	3	2	3	3	3	3	3	I. r.	Zoltán Sándor	1	1	1	1	1	1	2	2	1	2	kit.

Magántanulásra tértek: Fuchs Sándor, Heteyi István, Muzslay Gyula, Pfeifer Oszkár.

Kimaradtak: Keszits Antal, Müller István.

Összesen: 52.

I. OSZTÁLY.

A tanuló neve											A tanuló neve												
	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettan	Meenyiségtan	Rajz	Szépíráás	Szorgalom	Magaviselet		Általános osztályzat	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettan	Meenyiségtan	Rajz	Szépíráás	Szorgalom	Magaviselet	Általános osztályzat
Aich Konrád ism.	3	4	5	5	4	5	1	2	5	3	II. r.	Nicora József	3	4	4	4	3	3	3	4	4	3	I. r.
Ambrus Zoltán	1	1	1	1	1	1	3	1	1	1	kit.	35 Pálöldy Lajos	4	4	5	4	3	4	3	3	5	4	II. r.
Andorffy Aladár	3	4	5	4	4	5	2	3	5	3	II. r.	Peregriny Sándor	3	4	5	3	3	3	1	3	5	5	II. r.
Balázs István	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	Pinksz Lajos	4	4	5	4	3	4	3	4	5	3	II. r.
5 Banzeth Ferencz	4	4	5	5	3	4	1	3	5	4	II. r.	Pláner Gyula	3	4	4	4	4	2	3	4	3	3	I. r.
Braun József héb.	1	1	1	3	1	2	1	1	2	2	jeles.	Poppel Károly	4	4	5	5	4	6	3	3	6	5	III. r.
Csicsery Gyula	3	4	4	4	4	2	1	2	5	2	I. r.	40 Posztpischl Ist. ism.	5	4	5	4	3	2	1	3	5	4	II. r.
Doleschall Kornél	4	4	5	4	2	5	1	2	5	3	II. r.	Preysz Gusztáv	1	2	1	3	1	2	1	2	2	2	jeles.
Döry Miklós	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	kit.	Próbald Lajos	4	4	5	5	3	2	3	4	5	3	II. r.
10 Dzián Kálmán	2	3	4	1	4	4	1	2	4	2	I. r.	Rákosy Győző	1	2	3	2	1	4	2	3	3	3	I. r.
Egerer László ö. d.	1	1	1	2	1	2	2	2	2	3	kit.	Rézz János	1	2	2	2	1	2	1	1	2	1	jeles.
Farkas Géza	1	1	1	1	1	2	1	2	1	1	kit.	45 Robitsck Ferencz	3	4	4	4	2	4	2	3	4	3	I. r.
Fleischer Kornél	3	4	5	4	4	5	2	2	5	4	II. r.	Schwendtner Lajos	3	4	4	2	1	5	1	3	5	4	II. r.
Förster Konrád	4	4	5	4	4	4	1	1	5	3	II. r.	Schloszárík Ferencz	3	4	5	4	2	5	2	3	5	3	II. r.
15 Fröhlich Albin	1	2	2	4	2	2	3	2	3	3	I. r.	Somoskeőy István	1	2	3	1	1	2	3	3	2	2	jeles.
Galambosey Antal	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	kit.	Spitzer Richárd héb.	1	2	1	2	2	1	1	1	2	1	jeles.
Geist Gáspár	1	2	3	1	1	3	2	2	3	3	I. r.	50 Steingassner István	3	4	4	3	3	4	1	3	4	3	I. r.
Gold Simon héb.	2	1	1	2	1	1	2	1	1	1	kit.	Stettberger Nándor	4	5	6	5	4	6	1	4	6	3	III. r.
Grabinszky Zs. héb.	2	4	5	3	2	6	2	2	5	5	III. r.	Stiefvater Lipót	3	4	5	4	3	4	3	4	5	4	II. r.
20 Hegedűs Lajos	4	4	5	5	2	6	2	5	6	5	III. r.	Stuller Ede	3	4	5	3	3	5	1	4	5	5	II. r.
Hersits János	4	4	5	5	2	5	1	3	5	3	II. r.	Szabó Jenő	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	kit.
Hideghéthy Imre	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	kit.	55 Szabó Sándor	1	2	2	2	1	2	3	3	2	1	jeles.
Jendrassik Jenő	1	2	3	1	1	1	2	2	2	1	jeles.	Szalay Béla ism.	3	4	5	2	1	5	3	4	5	3	II. r.
B. Jeszenszky László	1	2	3	1	1	3	3	4	3	3	I. r.	Szentimrey Eörs ism.	2	3	3	2	1	4	1	2	3	2	I. r.
25 Kailinger Mihály	1	2	2	2	1	2	1	1	2	3	jeles.	Szilvász Lajos	4	4	5	5	5	6	1	3	6	4	III. r.
Kalapács Mihály	3	4	4	4	2	4	1	2	4	5	I. r.	Szkalla József	3	3	4	3	2	5	2	3	4	3	II. r.
Kereszty István	2	2	1	2	1	2	3	3	2	2	jeles.	60 Tóth István	2	2	3	4	2	3	1	2	3	3	I. r.
Krantz Gyula	3	3	3	3	3	3	2	3	3	2	I. r.	Vallon Dezső	1	2	1	2	1	1	3	2	2	2	kit.
Kuhinka István	1	1	2	1	1	3	1	1	2	1	jeles.	Vernáth Ferencz ism.	4	4	5	4	4	6	3	4	5	4	III. r.
30 Lóházy Ignác	4	4	5	6	6	6	1	1	6	4	III. r.	Virava János	3	3	4	4	2	4	3	3	4	3	I. r.
Merxbauer János	4	4	6	5	6	5	1	2	6	4	III. r.	Weinberger Gyula	2	2	2	1	2	1	1	2	2	3	jeles.
Mosch Béla	1	2	4	2	1	3	3	3	3	2	I. r.	65 Wellisch Hugó héb.	3	3	4	2	4	3	1	3	3	3	I. r.
Németh Károly	3	4	5	3	4	3	3	3	5	4	II. r.	Wirkner Lajos	2	3	4	3	3	4	1	4	4	3	I. r.

Magántanulásra tértek: Aldulianu Szilárd, Fleischmann Jenő, Kádelburg Ernő, Mészáros István.

Más gymnasiumba ment: Aszt Vincez.

Kimaradtak: Dybischevszky Károly, Glauber Ignác, Hritz Gyula, Huber Ferencz, Kutszera Venczel, Leimstädter Antal, Seres Imre, Sztonáfszky Ferencz, Vitt József.

Összesen 80.

Az egész ifjuság száma: 524.

B.

Rendkívüli tantárgyak.

A tanuló neve	Osztály	Francia nyelv	Olasz nyelv	Műnek	Rajz	Gyorsírázat	A tanuló neve	Osztály	Francia nyelv	Olasz nyelv	Műnek	Rajz	Gyorsírázat
Alduliánn Szilárd	I.	—	—	2	—	—	Göndöcs Lajos	VII.	—	—	1	—	—
Augusz Zsiga	III.	1	—	—	—	—	50 Gruber Izidor	II.	—	—	3	—	—
Anrada Emil	VIII.	—	—	1	—	—	Gschwindt Gyula	VIII.	—	—	—	—	3
Banzeth Ferencz	I.	—	—	3	—	—	Gönsz Mihály	VI.	2	—	—	—	—
5 Barthodeiszky Emil	VI.	1	—	—	—	3	Halusinszky Ede	VI.	—	—	4	—	—
Bartók Géza	II.	1	—	—	—	—	Hamza Agoston	IV.	2	—	—	—	—
Beniczky Ádám	VII.	—	—	—	2	—	55 Hertzeg Sándor	V.	1	—	—	—	2
Beniczky Géza	V.	—	—	—	1	—	Herold Károly	V.	2	—	—	—	3
Berger Dezső	IV.	1	—	—	—	—	Hertelendy Ferencz	II.	2	—	2	2	—
10 Binder Jenő	V.	—	—	1	—	—	Herezl Mór	V.	—	—	—	—	2
Biró Lajos	VI.	—	—	—	1	—	Hofrichter József	II.	—	—	1	—	—
Bischitzky Károly	V.	—	—	—	—	2	60 Hollósy István	VII.	—	—	1	—	2
Gr. Bissingen Ernő	VII.	1	—	—	—	—	Horváth Manó	III.	2	—	3	3	—
Gr. Bissingen Nándor	VII.	1	—	—	—	—	Huber Károly	VIII.	—	—	1	—	—
15 Bolváry Dénes	II.	—	—	1	—	—	Hunkár Dezső	VII.	1	—	—	1	—
Bolyarich Emil	V.	1	—	—	—	2	Iház Aladár	V.	1	—	—	—	—
Böschatt János	IV.	—	—	4	—	—	65 Imrik Péter	VI.	—	—	—	—	1
Csieszky Gyula	I.	—	—	4	—	—	Jaczkó Mihály	VII.	—	—	1	—	—
Csizmadia Gyula	IV.	2	—	—	—	—	Jendrassik Ernő	IV.	—	—	—	—	1
20 Danilovics István	V.	1	—	—	1	—	Justh György	V.	—	—	—	1	—
Dékies Sándor	V.	—	—	1	—	—	Kailinger Mihály	I.	—	—	1	—	—
Döry Miklós	I.	—	—	1	—	—	70 Kalapács Mihály	I.	—	—	3	—	—
Dzian Kálmán	I.	—	—	4	—	—	Kállay Lipót	VII.	—	—	—	2	—
Éder Róbert	III.	—	—	2	—	—	Kappenstein Ferencz	VI.	—	—	1	—	—
25 Egerer Imre	VI.	2	—	—	—	—	Kerekes Lajos	VI.	—	—	—	—	1
Egerer László	I.	—	—	2	—	—	Keresztes Zsiga	VI.	—	—	2	—	—
Emmerling Károly	V.	—	—	1	—	—	75 Kerékgyártó Béla	III.	—	—	3	—	—
Fajth Péter	VII.	—	—	—	—	1	Kerékgyártó Loránt	IV.	—	—	1	—	—
Farkas Géza	I.	2	—	1	—	—	Khór József	IV.	—	—	1	—	—
30 Farkas Miklós	III.	—	—	4	—	—	Kirner Károly	V.	—	—	1	—	—
Faur Kornél	II.	1	—	—	—	—	Kolbe István	VIII.	—	—	—	—	1
Faváry Béla	IV.	2	—	—	—	—	80 Komáromy Ignác	VI.	1	—	—	—	—
Fabián Károly	V.	—	—	—	—	2	Komáromy Károly	V.	1	—	—	—	1
Feyer Gyula	III.	—	—	—	—	1	Kosztka Antal	VIII.	—	—	2	—	—
35 Förszter Konrád	I.	3	—	—	—	—	Kovács Gábor	III.	—	—	4	—	—
Friedrich Antal	VI.	1	—	—	—	—	Kovács Zoltán	V.	1	—	—	—	—
Fröhlich Albin	I.	—	—	2	—	—	85 Kölber Ferencz	V.	—	—	3	—	—
Fuchs Sándor	II.	—	—	4	—	—	Kölber Károly	II.	2	—	1	—	—
Gaal Lajos	VI.	2	—	—	—	—	Környei Ede	IV.	—	—	—	3	—
40 Galambos Antal	VIII.	—	—	—	—	2	Krantz Ede	I.	—	—	3	—	—
Galambosy Antal	I.	—	—	1	—	—	90 Kriszt Ferencz	II.	3	—	—	—	—
Gallovics István	IV.	1	—	—	—	—	Kubinyi Kálmán	III.	2	—	—	—	—
Geiger Gyula	VIII.	—	—	2	—	—	Kutsera János	IV.	—	—	1	—	—
Geist Gáspár	I.	2	—	4	—	—	Kubinka István	I.	—	—	—	3	—
45 Geist Gyula	V.	2	—	—	—	—	Ladányi Kálmán	IV.	—	—	1	—	—
Gerenday György	VII.	—	—	—	3	—	95 Lonovics Gyula	VIII.	—	—	2	—	—
Gergely Sándor	II.	—	—	2	—	—	Lovász Antal	IV.	1	—	—	1	—
Gohl Odön	III.	—	—	4	—	—	Lukács Ferencz	IV.	—	—	4	—	—
							Mayer Béla	VIII.	—	—	1	—	—

A tanuló neve	O s z t á l y	Francia nyelv	Olasz nyelv	Műének	Rajz	Gyorsírázat	A tanuló neve	O s z t á l y	Francia nyelv	Olasz nyelv	Műének	Rajz	Gyorsírázat
Makrai László	V.	1	—	—	3	2	Stein Gyula	VI.	1	—	—	—	—
10) Miess Gusztáv	V.	—	—	2	—	—	Steingassner István	I.	3	—	—	—	—
Morvay Lajos	VIII.	—	—	1	—	—	Steinhardt Antal	IV.	—	—	—	—	1
Motesiczky László	IV.	2	—	—	4	—	Stiefvater Lipót	I.	—	—	3	—	—
Müller Nándor	VI.	—	—	2	—	—	140 Szabó Géza	II.	—	—	2	—	—
Nagy Illés	IV.	—	—	2	—	—	Szabó Jenő	I.	1	—	—	—	—
105 Nagy László	IV.	1	—	—	—	—	Szabó Sándor	I.	2	—	2	—	—
Navratil Gyula	III.	—	—	1	—	—	Szalay Béla	I.	3	—	—	—	—
Néger József	VI.	—	—	1	—	—	Szalay Gyula	II.	2	—	—	—	—
Németh Béla	VII.	—	—	2	—	—	Szentimrei Eörs	I.	2	—	2	—	—
Nicora József	I.	3	1	3	—	—	145 B. Szentkereszti Pál	IV.	—	—	—	4	—
110 Novotny Imre	VIII.	1	—	—	—	—	Szepesy Ágoston	VI.	—	—	2	—	—
Osváld Miklós	VIII.	—	—	1	—	—	Szkalla József	I.	—	—	4	—	—
Ószlányi Árpád	III.	—	—	1	—	—	Szlavicssek Antal	VIII.	—	—	1	—	—
Orley László	V.	—	—	—	—	1	Tallian Ödön	V.	—	—	—	1	—
Özvegyi Ferencz	VIII.	1	—	—	—	—	150 Tóth Béla	VI.	2	—	—	—	—
115 Paiss Mihály	VII.	—	—	—	2	—	Tóth Béla	III.	1	—	—	—	—
Peregriny János	VII.	—	—	—	—	1	Tóth István	I.	—	—	2	—	—
Péczeley Ferencz	V.	—	—	—	2	—	Tóth Kálmán	VII.	1	—	—	—	—
Pilaszanovits Dezső	VI.	1	—	—	—	—	Tóth Károly	IV.	2	—	—	—	—
Popovics Dusán	VI.	2	—	—	—	—	155 Traversz István	VI.	—	—	1	—	—
120 Poppel Károly	I.	3	—	4	—	—	Valla Ferencz	V.	—	—	—	—	2
Preysz Gusztáv	I.	—	—	1	—	—	Vallon Dezső	I.	—	—	1	—	—
Preysz Kornél	II.	—	—	1	—	—	Vernáth Ferencz	I.	—	—	4	—	—
Püspöky György	II.	1	—	2	—	—	B. Vécsey Béla	VI.	1	—	1	1	—
Rimanóczy Ferencz	VI.	1	—	—	—	—	160 Virava János	I.	3	—	2	—	—
125 Ringler János	V.	1	—	—	—	1	Vlasics Mihály	VI.	1	1	—	—	3
Ritter László	V.	3	—	—	—	—	Vojnics Imre	III.	1	—	1	3	—
Rohacsek Károly	IV.	—	—	1	—	—	Wachtelschneider Ferencz	VI.	2	—	—	—	—
Rónay József	IV.	1	—	—	—	—	Weinhardt Ágoston	VI.	1	—	—	—	—
Rósemberszky Árpád	VII.	2	—	2	—	—	165 Weichselgärtner Lajos	II.	—	—	2	—	—
130 Rósemberszky Ödön	VIII.	1	—	—	—	—	Weninger László	II.	2	—	—	—	—
Rózsa György	V.	—	—	1	—	1	Wirkner Lajos	I.	3	—	3	4	—
Sauer Ignác	VIII.	—	—	1	—	—	Wohlrab Floris	VIII.	—	—	1	—	—
Scheiber Zsigm.	V.	2	—	—	—	—	170 Woida Lőrincz	VIII.	—	—	2	—	—
Schwartzter Géza	III.	1	—	2	1	—	Wutz Albert	III.	—	—	4	—	—
135 Staffenberger Gyula	VI.	1	—	—	—	—	Zipernovszky Fülöp	VI.	—	1	1	—	2
							Zoltán Sándor	II.	1	—	1	3	—

III.

A sorozatban használt rövidítések magyarázata.

A BIRÁLATBAN

I. a tanulmányi előmenetelre,	II. a szorgalomra,	III. a magaviseletre nézve
1 annyi mint kitünő	1 annyi mint ernyedetlen	1 annyi mint példás
2 " " jeles	2 " " kitartó	2 " " dicséretes
3 " " jó	3 " " kellő	3 " " jó
4 " " elégséges	4 " " hanyatló	4 " " törvényszerű
5 " " elégtelen	5 " " csekély	5 " " kevésbé törvényszerű
6 " " semmi	6 " " semmi	6 " " nem törvényszerű

g. k. v. = görög keleti vallású; ág. v. = ágostai vallású; h. v. = helvét vallású; heb. = héber; ö. d. = ösztöndíjas; ism. = ismétlő; kit. = kitünő; jel. = jeles; I. r. = elsőrendű; II. r. = másodrendű; III. r. = harmadrendű; * a görög nyelv tanulása alól fölmentetett; — vizsgálatlan maradt.

IV.

Az érettségi vizsgálat eredménye az 187 $\frac{1}{2}$ -iki tanév végén.

A VIII. osztály tanulóinak száma	Érettségi vizsgálatra jelentkezett	Visszalépett	Visszavettét	kitűnően	egyszerűen	A t ú v o z ó k k ö z ű l								
						papi	orvosi	jogi	bölcészeti	vegyészeti	militári	katonai	gazdasági	bizonytalan
40	50	3	1	10	36	2	5	21	1	1	1	1	1	7

Az 187 $\frac{1}{2}$. tanévben az írásbeli érettségi vizsgálatok júniushó 12., 13. és 14. a szóbeliek június hó 30. és július hó 1-ső napjain tartattak meg.

V.

Jótékonyság.

„Flór Gyula emlékdíja“, melyet néhai Flór Ferencz orvostudor és neje tek. Flór Leonora asszony az 1862-ik december hó 24-én elhunyt egyetlen gyermekök emlékezetére életük fogytaig évenként két hatodik osztálybeli jó erkölcsű, de szegény tanulóknak a tanári kar előterjesztése folytán adnak, jelen tanévben Krammer Ferencz és Nieszenberger Antal tanulóknak ítéltetett oda, kik 20—20 forintnyi díjban részesültek.

Az e tanintézetben hat év óta fenálló „Segélyegylet.“

Tíz havi működése alatt az egylet választmánya az első félévben 215, a másodikban 535 forinttal segélyezett és pedig :

I. FÉLÉVBEN.				II. FÉLÉVBEN.			
3 tanuló	fejenként	15 frttal	= 45 frttal	3 tanuló	fejenként	25 frttal	= 75 frttal
2 " "	" "	13 " "	= 26 " "	4 " "	" "	21 " "	= 84 " "
12 " "	" "	12 " "	= 144 " "	8 " "	" "	17 " "	= 136 " "
16 tanuló	összesen :		215 frttal	16 " "	" "	15 " "	= 240 " "
				31 tanuló	összesen :		535 frttal

VI.

A tanári kar.

A) Rendes tanárok a kegyes tanítórendiek közül:

Szám	A tanár neve	Tantárgyak, melyeket előadott	Tanodai osztályok, melyekben előadásokat tartott	Hetenkinti előadásainak óraszámja	Észrevételek
1	Arányi Béla, a k. magy. természettudományi társulat és az orsz. közléptanodai tanáregylet r. tagja	Mennyiségtan, Német nyelv	I. VI. VII. IV.	16	VI. osztály főnöke
2	Berecz Antal, a k. magy. természettudományi társulat r. tagja, az orsz. közléptanodai tanáregylet választm. tagja, a magy. földtani s a bécsi földirali társulat r. tagja, a „Természet” cz. természettudományi lap kiadó-szerkesztője	Mennyiségtan, Természettan, Vegytan, Mennyiség- és természetani földrajz	VIII. VII. VIII. VII. V. VI	15	A természettani szer-tár őre
3	Fekete Endre, az orsz. közléptanodai tanáregylet r. tagja	Bölcsészettan, Magyar nyelv, Latin nyelv	VII. VIII. IV. VI. IV.	17	IV. osztály főnöke
4	Iványi István, a k. magy. természettudományi társulat, az orsz. közléptanodai tanáregylet s a magy. tört. társulat r. tagja	Latin nyelv, Német nyelv és irodalom	VI. V. VI. VII. VIII.	16	Gymn. könyvtárnok
5	Kalmár Endre	Magyar nyelv, Történelem	V. V. VII. VIII.	14	V. osztály főnöke
6	Kocsis József, a magy. természettudományi társulat r. tagja	Hittan, Német nyelv, Magyar nyelv, Latin nyelv, Szépirás	I. III. III. I. I. I.	16	I. osztály főnöke és a gymn. dalárda és énekiskola gondnoka
7	Lengyel József	Hittan, Latin nyelv	IV. V. VII.	13	VII. osztály főnöke és hitelemző
8	Lévay Imre, a k. magy. természettudományi társulat s az orsz. közléptanodai tanáregylet r. tagja	Magyar, Latin-, Görög nyelv és irod.	VII. VIII.	16	VIII. osztály főnöke
9	Nagy Alajos	Hittan, Magyar nyelv, Latin nyelv, Szépirás	II. II. III. II. II.	15	II. osztály főnöke, hitelemző és tanodai jegyző
10	Pap János, a k. magy. természettudományi társulat, az orsz. közléptanodai tanáregylet s az erdélyi Musaeum-egylet r. tagja	Természettan, Természetrajz	III. IV. I. II. V. VI.	15	A természetrajzi gyűjtemény őre
11	Szöke Endre, az orsz. közléptanodai tanáregylet s a magy. tört. társulat r. tagja	Latin nyelv, Történelem, Földrajz	III. III. IV. VI. I. II. III.	18	III. osztály főnöke
12	Trautwein Nep. János	Hittan	V. VI. VII. VIII.	6	Igazgató és hitszónok
13	Való József, bölcészettudor, a k. magy. természettudományi társulat s a magy. tört. társulat r. tagja	Mennyiségtan	II. III. IV. V.	16	

B) Melléktanár:

14	Weixlgärtner Vince	Rajz	I. II. III. IV.	16	
----	---------------------------	------	-----------------	----	--

C) Rendkívüli tanárok:

1. **Fenyvessy Adolf, világi,** a Stolze-féle gyorsírást,
2. **Gräffy Máté, világi,** az olasz nyelv,
3. **Kovaltsik Amát, világi,** a műének,
4. **Markovits Iván, világi,** a Gabelsberger-féle gyorsírást,
5. **Pivár Ignác,** kegyes-tanítórendi tag, a rajz,
6. **Pugin Leo, világi,** a francia nyelv tanítója.

VII.

Figyelmeztetés.

A jövő 187 $\frac{1}{2}$ -ki tanév október hó 1-én veszi kezdetét. Erre a beiratások szeptember hó négy utolsó napján a délelőtti órákban történnek.

A felvételt kívánó tanuló a felvételre addigi tanulmányairól szóló bizonyítványaiával személyesen szülei, gyámja vagy ezek megbízottja kíséretében tartozik az igazgatónál és az illető tanároknál jelentkezni.

A nem helybenlakó szülők vagy gyámokok gyermekük vagy gyámoltjuk felvételekor alkalmas helyettest tartoznak nevezni, kire a házi felügyeletre nézve jogaikat és kötelességeiket átruházzák, hogy ez a gondviselés alá helyezett tanulóra nézve a tanodának fegyelmi s tanulmányi közléseit nevében elfogadhassa. A szülők vagy gyámokok az e részben netán időközben történt változtatást személyesen vagy írásban tartoznak a gymnasiumi igazgató vagy osztályfőnök tudomására juttatni, míg másrészt a tanári kar jogában áll ott, hol alapos okoknál fogva a házi felügyeletet elégtelennek vagy épen károsnak tapasztalja, tanártestületi határozat alapján követelni, hogy a felügyeletben célszerű változás tétessék.

Az első osztályba szabályszerűen csak a 9-ik évet betöltött vagy idősb növendék vétethetik fel.

Az ismeretek mértékére nézve kívántatik, hogy értelmes és folyékony olvasáson, helyes s jól olvasható dictando íráson kivül a nyelvtanból az alaktan főbb részeinek, az egyszerű, bővített és összetett mondatok ismeretében, továbbá a tízes számrendszer tudásában czerig, a négy alapműveletben egész és közönséges tört számokkal felvételi vizsgálat által biztosságot és alaposságot tanúsítson.

A felvételi vizsgálat az első osztályba felveendő minden tanulóra nézve kivétel nélkül kötelező.

Ezen, valamint a többi osztályokra jelentkezőknél netán szükségesnek mutatkozó felvételi, ugy szintén a pót- és javítóvizsgálatok a jelentkezés napján délután tartatnak meg.

Azon tanulók, kik rendes időben a vizsgálatokat le nem tették s tanulmányaikat a következő osztályban folytatni kívánják, a tanodai igazgatóságához be nyújtandó kérvény alapján pótvizsgálatokra bocsáttathatnak. E kérvények a mulasztás igazolására vonatkozó bizonyítványokkal felszerelve augusztus hó 8-ig adandók be.

Oly tanulóknak, kik valamely kötelezett tantárgyból másodosztályzatot kaptak, az esetben, ha reményleni lehet, hogy a hiányt a rendelkezésre álló idő alatt magánszorgalommal pótolhatják, és pedig olyanoknak, kik csak egy tantárgyból kaptak elégtelen tanj egyet, az illető tanár meghallgatása után az igazgató, — azoknak, a kik két tantárgyból kaptak ezen tanjegyet, a tanári testület, — olyanoknak pedig, a kik kettőnél több tantárgyból buktak meg, a tanári kar meghallgatása után a felsőbb tanhatóság adhat engedélyt a vizsgálat ismétlésére, mi azonban ezen utóbbiaknál csak rendkívüli kivételes esetekben történik.

A javítóvizsgálatnak megengedése iránti folyamodványok az igazgatóságnál augusztus hó 8-ig adandók be.

A tanulók a pót- és javítóvizsgálatokat ugyanazon tanodánál kötelesek letenni, melynél megbuktak, vagy a vizsgálatokat letenni elmulasztották. Más intézet csak az előbbi tanoda beleegyezése mellett van jogosítva ily vizsgálatok tartására.

Azon tanulók, kik csak egy tantárgyból is rossz (harmad) osztályzatot kaptak, továbbá kik a pót- vagy javítóvizsgálatokat a meghatározott időben le nem teszik, vagy azokon valamely tantárgyból elégtelen osztályzatot kaptak, valamint azok, kik már egyszer vizsgálat ismétlése után léptek felsőbb osztályba és egy vagy több év mulva ismét másodrendű osztályzatot kaptak, javítóvizsgálatra nem bocsáttatnak, hanem az osztályt ismételni tartoznak.